

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**1989 BULGARİSTAN ZORUNLU GÖÇÜNÜ YAŞAMIŞ AİLELER
İLE GÖÇ YAŞANTISI OLMAYAN AİLELERİN ŞEMA MODELİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Özlem KAHRAMAN

Yüksek Lisans Tezi

ANKARA, 2015

1989 BULGARİSTAN ZORUNLU GÖÇÜNÜ YAŞAMIŞ AİLELER İLE GÖÇ
YAŞANTISI OLMAYAN AİLELERİN ŞEMA MODELİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Özlem KAHRAMAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ANKARA, 2015

KABUL VE ONAY

Özlem Kahraman tarafından hazırlanan “1989 Bulgaristan Zorunlu Göçünü Yaşamış Aileler ile Göç Yaşantısı Olmayan Ailelerin Şema Modeli Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 23 Haziran 2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hatice Gülsen ERDEN(Başkan)

Prof. Dr. Gonca SOYGÜT PEKAK (Danışman)

Doç. Dr. Sait ULUÇ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Yusuf ÇELİK
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

23.06.2015

Özlem KAHRAMAN

TEŞEKKÜR

Öncelikle değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Gonca SOYGÜT PEKAK'a tez süreci boyunca gösterdiği katkı, destek ve ilgisi için, jüri üyelerim Prof. Dr. Hatice Gülsen ERDEN ve Doç. Dr. Sait ULUÇ'a çok değerli geri bildirimleri için ayrıca Doç. Dr. Sait Uluç'a tezimin analizleri sırasındaki katkıları için ve Prof. Dr. Adnan ERKUŞ'a süreç boyunca göstermiş olduğu değerli katkı ve yönlendirmeleri için çok teşekkür ederim.

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimlerim boyunca ait olmaktan mutluluk duyduğum Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nün tüm hocalarına üzerimdeki emek ve katkıları için sonsuz teşekkür ederim.

Annem Veciye KAHRAMAN, babam Sacit KAHRAMAN ve ablam Selime KAHRAMAN'a gerek bu tez sürecindeki katkı ve çabaları gerekse tüm hayatımdaki destek ve varlıkları için ne kadar teşekkür etsem azdır. İyi ki varsınız!

Tez sürecinde kahrımı belki en çok çeken, tezin en ince ayrıntılarında dahi katkısı bulunan Ekin Can ERKUŞ'a varlığı, desteği ve yoldaşlığı için, birlikte 'büyüdüğüm' Seçil AKSOY, Zeynep Tutku ÖZGER ve Gizem KÖSE'ye dostlukları için çok teşekkür ederim. Lisans hayatımdaki ilk arkadaşım Başak TAŞ ZALLUHOĞLU'na bu süreçteki katkı ve paylaşımları için teşekkür ederim.

Tezimin veri toplama kısmındaki değerli katkıları için Mehmet YILMAZ, Elis ÇAVUŞ, Mualla ÖZGÜR, Burcu KORKMAZ, Arcan TIĞRAK, Başak TAŞ ZALLUHOĞLU, Mübeccel YENİADA, Fatmanur GÜNEŞ, Cenk UMUR, Gülten UMUR, Şükran SALMAN ve Özge EZER'e çok teşekkür ederim.

Son olarak tezimde katılımcı olmayı kabul eden herkese ayırdıkları vakit, gösterdikleri ilgi ve sabır için teşekkür ederim.

ÖZET

KAHRAMAN, Özlem. *1989 Bulgaristan Zorunlu Göçünü Yaşamış Aileler ile Göç Yaşantısı Olmayan Ailelerin Şema Modeli Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015.

Bu çalışmanın temel amacı zorunlu göç yaşantısının şema terapi modeli açısından bir farklılık oluşturup oluşturmadığını test etmektir. Bu çerçevede 1989 Bulgaristan zorunlu göçünü yaşamış 109 anne-baba-çocuktan oluşan aile ile benzer özelliklerde hiç göç yaşantısı olmayan 104 aile şema terapi modeli çerçevesinde karşılaştırılmıştır. Değişkenlerin ölçülmesi amacıyla örnekleme oluşturan bireylere Young Şema Ölçeği Kısa Formu-3 (YŞÖ KF-3), Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Kısa Semptom Envanteri (KSE), Demografik Bilgi Formları-I ve Demografik Bilgi Formu-II uygulanmıştır. Verilerin analizinde Tekrar Ölçümlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, zorunlu göç yaşantısı olan ailelerin olmayan ailelere oranla terk edilme şema boyutundan, anneye ve babaya yönelik koşullu/ başarı odaklı ebeveynlik stilinden yüksek puan aldıkları görülmüştür. Göç yaşantısı olmayan aileler ise olan ailelere oranla başarısızlık şema boyutundan, babaya yönelik küçümseyici/ kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve sömürücü/ istismar edici ebeveynlik stillerinden yüksek puan almışlardır. Psikolojik iyilik hali açısından gruplar arasında fark bulunamamıştır. Anne- baba- çocuk karşılaştırmalarına bakıldığında, tüm bağımsız değişkenler için gruplar arasında değişik yönlerde farklılıklar olduğu görülmüştür.

Genel olarak, zorunlu göç yaşantısının gruplar üzerinde belirgin farklılıklar oluşturmadığı görülmüştür. Farklı bir zorunlu göç yaşantısıyla çalışmanın tekrarlama farklı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Araştırma sonuçları ilişkili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: 1989 Bulgaristan Zorunlu Göçü, Şema Terapi Modeli, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri, Psikolojik İyilik Hali.

ABSTRACT

KAHRAMAN, Özlem. *An Investigation of the Families Which are Experienced 1989 Forced Immigration from Bulgaria and Families which have not Experienced an Immigration in terms of Schema Therapy Model*, Master Thesis, Ankara, 2015.

The primary purpose of this study is to test whether if the forced immigration makes a difference in terms of schema therapy model. For this purpose, 109 families which experienced 1989 Bulgaria forced immigration consist of mother-father-child was compared with 104 families which have never immigrated before in terms of schema therapy model. The data were collected via Young Schema Questionnaire Short Form, Young Parenting Inventory, Brief Symptom Inventory, Demographic Information Form I and Demographic Information Form II. Repeated Measure ANOVA were used in analyzing the data. The results showed that families with forced immigration experience have higher scores than families without immigration in terms of abandonment schema and mothers and fathers conditional/ focused of succes parenting styles. Also families without immigration experience have higher scores than families with immigration experience in terms of failure to achieve schema, fathers insulting/ uncharitable, deprivation in terms of emotinal, exploitive parenting styles. There was no difference found out between groups in terms of psychological well being. When the groups compared in mother- father- child, there was a difference between all independent variables in different ways.

It was concluded that the forced immigration doesn't create distinctive difference between groups. If the study was repeated in other forced immigration experiences, there would be different results. The results was discussed in the lights of literature.

Key Words: 1989 Bulgaria Forced Immigration, Schema Therapy Model, Early Maladaptive Schemas, Perceived Parenting Styles, Psychological Well-being.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Zorunlu Göç.....	1
1.2. Bulgaristan'dan Türkiye'ye Yapılan Göç Hareketleri.....	2
1.2.1. 1989 Bulgaristan Göçü	3
1.3. Zorunlu Göçün Olası Psikolojik Etkileri.....	6
1.3.1. Zorunlu Göçün İkinci Kuşak Üzerindeki Olası Etkileri.....	9
1.3.2. Türkiye'de Yapılmış Çalışmalar.....	10
1.4. Şema Terapi Modeli	11
1.4.1. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar	11
1.4.2. Algılanan Ebeveynlik Stilleri	15
1.4.3. Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Yapılmış Çalışmalar.....	16
1.5. Araştırmanın Amacı ve Soruları	19
2. BÖLÜM	21
YÖNTEM	21
2.1. ÖRNEKLEM	21
2.1.1. Göç Yaşantısı İle İlgili Demografik Bilgiler	22
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	23
2.2.1. Demografik Bilgi Formu I.....	23
2.2.2. Demografik Bilgi Formu II.....	24

2.2.3. Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3).....	24
2.2.4. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBO)	25
2.2.5. Kısa Semptom Envanteri (KSE).....	25
2.3. İŞLEM.....	26
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	26
3. BÖLÜM.....	28
BULGULAR.....	28
3.1. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	28
3.1.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Duygusal Yoksunluk Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	28
3.1.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Başarısızlık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi	29
3.1.3. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Karamsarlık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	30
3.1.4. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik Şema Boyutu Açısından İncelenmesi	30
3.1.5. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Duyguları Bastırma Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	31
3.1.6. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Onay Arayıcılık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	31
3.1.7. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin İççe Geçme/ Bağımlılık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi	31
3.1.8. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Özdenetim Şema Boyutu Açısından İncelenmesi	32
3.1.9. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Kendini Feda Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	32
3.1.10. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Terk Edilme Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	33
3.1.11. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Cezalandırılma Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	33
3.1.12. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Kusurluluk Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	34
3.1.13. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Tehditler Karşısında Dayanıksızlık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi	34

3.1.14. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Yüksek Standartlar Şema Boyutu Açısından İncelenmesi.....	34
3.2. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ŞEMA ALANLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ	38
3.2.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Kopukluk Şema Alanı Açısından İncelenmesi	38
3.2.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Zedelenmiş Özerklik Şema Alanı Açısından İncelenmesi.....	38
3.2.3. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı Açısından İncelenmesi.....	39
3.2.4. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Başkalarına Yönelimlilik Şema Alanı Açısından İncelenmesi.....	39
3.2.5. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Yüksek Standartlar Şema Alanı Açısından İncelenmesi.....	40
3.3. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ALGILANAN EBEVEYNLİK STİLLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	43
3.3.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Annelerine Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından İncelenmesi	43
3.3.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından İncelenmesi	52
3.4. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN PSİKOLOJİK İYİLİK HALİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	61
4. BÖLÜM.....	65
TARTIŞMA	65
4.1. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİMESİ	65
4.2. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ŞEMA ALANLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	68
4.3. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ALGILANAN EBEVEYNLİK STİLLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİMESİ	69
4.3.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından Değerlendirilmesi	69
4.3.2. Zorunlu göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından Değerlendirilmesi	70
4.4 ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN PSİKOLOJİK İYİLİK HALİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİMESİ	72

4.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI VE SONRAKİ ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER.....	73
4.6. SONUÇ.....	74
KAYNAKÇA	76
EKLER.....	87
EK 1: Demografik Bilgi Formu I.....	87
EK 2: Demografik Bilgi Formu II.....	89
Ek 3: Young Şema Ölçeği Kısa Formu-3.....	91
Ek 4: Young Ebeveynlik Ölçeği.....	96
Ek 5: Kısa Semptom Envanteri	100
Ek 6: Onam Formu	102
Ek 7: Etik Kurul Onay Yazısı	104
Ek 8: Orjinallik Raporu.....	105

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Erken Dönem Uyumsuz Şemalara Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması	35
Tablo 2 Erken Dönem Uyumsuz Şemalara Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması	36
Tablo 3 Şema Alanlarına Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması	41
Tablo 4 Şema Alanlarına Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması	42
Tablo 5 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması	49
Tablo 6 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması	50
Tablo 7 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	58
Tablo 8 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması	59
Tablo 9 KSE Toplam Puanlarının Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması	61
Tablo 10 KSE Toplam Puanlarının Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması	62
Tablo 11 KSE Toplam Puanlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması.....	62
Tablo 12 Şema Modeli Kapsamında Kullanılan Bağımlı Değişkenlere Ait Özet.....	64

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 Gruplar Arasında Anlamlı Farklı Olan Şema Boyutlarına Ait Pilot Grafikler	37
Şekil 2 Gruplar Arasında Anlamlı Farklı Olan Şema Alanlarına Ait Pilot Grafikler	43
Şekil 3 Gruplar Arasında Anlamlı Farklı Olan Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Pilot Grafikler	51
Şekil 4 Gruplar Arasında Anlamlı Farklı Olan Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Pilot Grafikler	60
Şekil 5 KSE Toplam Puanlarına Ait Pilot Grafikler	63

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Zorunlu göç tarih boyunca görülen ve ekonomik, sosyolojik, psikolojik boyutları olan bir olgudur. Zorunlu göçün etkileri sadece yaşayan kişileri değil onların ikinci ve üçüncü kuşaklarını da etkileyebilmektedir. Zorunlu göç sürecinin kuşaklar açısından psikolojik etkilerinin incelenmesi hedefiyle yola çıkılan bu tez çalışmasında, erken dönem yaşantılar açısından önemli bir kapsam sunan Şema Terapi Modeli kuramsal bir zemin olarak düşünülmüştür.

Bu bölümde ilk olarak zorunlu göç olgusu ele alınmıştır. Ardından Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göç hareketleri özetlenip, özelde 1989 Bulgaristan Göçü açıklanmıştır. İzleyen bölümde Şema Terapi Modeli tanıtılmıştır. Şema Terapi Modeli kapsamında kuramın öne sürdüğü erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan ebeveynlik stilleri kavramları anlatılmıştır. Bölüm çerçevesinde son olarak, araştırmanın amacı ve hipotezleri aktarılmıştır.

Göç, en genel anlamıyla geçiçi ya da temelli olarak yerleşim yerinin değiştirilmesi olarak tanımlanabilir (Lee, 1996). Göçler otorite tarafından ya da doğal bir zorlanmadan ötürü “zorunlu göç” veya kişilerin kendi isteğiyle gerçekleştirdikleri “gönüllü göç” niteliğinde sınıflandırılabilirler (Gökdere, 1978). Türkiye hem Osmanlı döneminde hem de Cumhuriyet döneminde göç alan ve veren bir coğrafya konumundadır. İç göç, zorunlu göç, mübadele, sığınmacılar, dışa göç, dıştan göç, mevsimlik göç ve benzeri göç türlerinin tamamı Türkiye’de yaşanmıştır ve yaşanmaya devam etmektedir. Bu çalışma sadece zorunlu göç yaşayan kişilerle yürütüleceği için, sadece zorunlu göçler detaylı bir şekilde aktarılacaktır.

1.1. Zorunlu Göç

Göç olayı çeşitli nedenlerle meydana gelebilir. Bunların başında yoksulluk, işsizlik, açlık gibi ekonomik nedenler gelmektedir. Diğer bir neden ise kuraklık, su baskınları ve deprem gibi doğal çevre faktörleridir. Ülke değiştirmeye neden olan siyasi baskılar, savaşlar, sıkıyönetimler, devrimler, totaliter yöntemler ve ülkeden ihraç gibi çeşitli nedenler göçün siyasi, sosyolojik ve psikolojik nedenleri olarak ortaya çıkmaktadırlar (

Tümertekin ve Özgüç, 1998). Siyasi nedenler bu çalışmanın odak noktası olan 1989 Bulgaristan göçünün temel nedeni konumundadır.

Zorunlu göçler kabaca bireylerin gerçekten ya da algısal olarak yaşamlarının tehlike altında olduğunu düşünmesiyle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmaları olarak tanımlanabilir (National Research Council (NRC), 1998; Weeks, 2002; Davenport, 2003). Zorunlu olarak yapılan göçlerde, yer değiştirme kararının ve isteğinin yarattığı güdülenme duygusu yoktur ve çaresizlik hissi barındırırlar (Ekşi, 2002). Kişiler bu çaresizlik hissiyle birlikte, kendilerini hazır hissetmedikleri zamanda ve çoğunlukla nasıl ve nereye gideceklerini bilmeden yaşadıkları yerlerden ayrılırlar. Bu belirsizlik, çaresizlik duygusuna ek olarak yaşanan kaygıyı da arttırmaktadır (Loizos, 2007).

Zorunlu göç yaşayan insanlar genellikle devletlerin ekonomik, sosyal veya siyasi bazı yaptırımları sebebiyle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalırlar. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan savaşlar zorunlu göçleri tetikleyen en önemli etkenler olmuşlardır (Durugönül, 1997; Kümbetoğlu, 1997). Bu çalışmada bahsi geçen zorunlu göç “kamu yöneticilerinin bireyleri göçe zorlaması” (Üner, 1972) sebebiyle meydana gelen göçler sınıfına girmektedir. İnsanlık tarihi boyunca milyonlarca insanın yerinden edildiği ya da göç etmeye zorlandığı çok sayıda yaşantı olduğu bilinmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2013 raporuna göre, 2013 sonu itibari ile dünyada 51.2 milyon kişi zorunlu olarak göç etmiştir. (UNHCR, 2013).

Bu çalışma kapsamında 1989 Bulgaristan göçünün psikolojik etkileri inceleneceği için izleyen bölümde bu göç sürecinin arka planı aktarılacaktır.

1.2. Bulgaristan'dan Türkiye'ye Yapılan Göç Hareketleri

Osmanlı İmparatorluğunun genişlemeci politikası sonucu Balkanlar'a yerleşmiş olan Bulgaristan Türkleri 1858'de Bulgaristan Ulus Devleti'nin kurulmasıyla azınlık haline gelmeye başlamışlardır (Parla, 2006). Azınlık halindeki bu grubun nüfusunun artması Bulgaristan hükümetince her zaman tehdit olarak görülmüştür ve yapılan tüm göç dalgalarının geri planında Bulgar yetkililerin bu nüfusu eritme politikasının olduğu görülmektedir (Zafer, 2010). 1989'daki toplu göçten önce Bulgaristan'dan Türkiye'ye 5 adet önemli göç dalgası olmuştur (Kayapınar, 2003; Özay, 2011; Özlem, 2005; Parla,

2006). Bunlardan iki tanesi Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce meydana gelmiştir: ilki 1877-1878 Osmanlı- Rusya Savaşı sırasında diğeri ise 1912-1913 Balkan Savaşları sırasında yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra üç büyük göç dalgası olmuştur: İlki 1925'te Bulgaristan Türkiye arasında imzalanan Dostluk Antlaşması sonrasında; ikincisi 1950-51'de Bulgaristan'da komünist rejimin başlaması ve toprakların kamulaştırılması sonucu; üçüncü göç dalgası ise 1968'de parçalanmış ailelerin birleştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir (Parla, 2006). 1951 göçünde 150.000 Türk'ün aniden göç etmeye zorlanması Türk-Bulgar ilişkilerinde zorlu günlerin başlangıcı olarak değerlendirilmektedir (Özlem, 2005). Bu göçler yalnızca Bulgaristan rejimine, onların Türk azınlığa karşı uyguladıkları politikalara değil, aynı zamanda Türkiye'deki rejime, mevcut zamandaki politik ve ekonomik değişimlere de bağlıdır (Parla, 2006).

Anlaşılabacağı üzere Bulgaristan'daki Türkler her fırsatta Türkiye'ye göç etmeye zorlanmışlardır. Bazı durumlarda göç koşulları daha iyi iken bazı durumlarda göç zor şartlar altında gerçekleşmiştir. Bu çalışmada zor koşullar altında, insan haklarına aykırı şekilde bir zorlamayla yapılmış olan 1989 göçü ele alınacaktır.

1.2.1. 1989 Bulgaristan Göçü

1989 göçü Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göç dalgaları arasında en sonuncusu ve en fazla kişiyi etkilemiş olanıdır (Çetin, 2008; Kolukırmık, 2006; Türkaslan, 1996; Zafer, 2010). 1989 göçünün, Bulgaristan Hükümeti'nin Türk azınlığı asimile etme amacıyla başlattığı 'Yeniden Doğuş Süreci' ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu süreç 1984-1989 yılları boyunca devam etmiştir. Bu süreçte Bulgaristan Hükümeti, Bulgaristan'da yaşayan Türk nüfusun aslında Bulgar olduğunu, Osmanlı İmparatorluğu tarafından zorla Müslümanlaştırılmış kişiler olduğunu iddia etmiş ve sahip oldukları Türk-Müslüman isimlerini Bulgar isimleriyle değiştirmeye zorlamıştır. 1984 yılının sonlarından 1989 yılının sonlarına kadar Bulgaristan hükümeti, Bulgaristan'daki Türk varlığını resmi olarak reddetmiştir. Bu nedenle ülke genelinde Türk ve Müslüman varlığına kanıt olabilecek şeyleri yok etmeye yönelik çalışmalar başlatılmıştır (Dayıoğlu, 2005; Eminov, 1999). 1984 yılının sonlarında 1 milyondan fazla Türk'ün isimleri zorla

değiştirilmiştir (Alp, 1990). Dönemin siyasi liderleri Türklerin eski Bulgar isimlerini gönüllü bir şekilde geri aldıklarını iddia etmiş olsalar da, Türklerle isimlerini değiştirmelerine yönelik baskı uygulandığı ve isimlerini değiştirmekte direnenlerin çeşitli yaptırımlara maruz kaldıkları belirtilmektedir (Dayıoğlu, 2005; Özay, 2011; Zafer, 2010). Bu yaptırımların; sağlık hizmetlerinden mahrum kalma, maaşların ödenmemesi ve işten çıkartılma şeklinde olduğu aktarılmaktadır (Dayıoğlu, 2005; Özay, 2011). Kişisel isimlerin değiştirilmesinin yanı sıra Bulgarca'yı Osmanlı mirası olan Türkçe sözcüklerden temizlemek ve yerleşim merkezlerinin Türkçe isimlerini Bulgarca isimlerle değiştirmek gibi uygulamalar da yapılmıştır (Sabev, 2012).

İsim değiştirme sürecini; Türkçe konuşmanın ve Türk müziği dinlemenin yasaklanması, geleneksel Türk kıyafetlerini giyme yasaklarının getirilmesi, Bulgar bayram ve adetlerinin uygulanması konusunda baskı yapılması, Türk radyo ve televizyon kanallarına ulaşımın engellenmesi takip etmiştir. Bu yasaklara uymayanlar ise para ya da hapis cezasına çarptırılmıştır. Türklerle yönelik yapılan bu baskılar 1989 yılının sonuna kadar devam etmiş ve Türkler için Bulgaristan'da huzurlu yaşama olanağı bırakılmamıştır. Bunun doğal sonucu olarak Bulgaristan'daki Türkler doğup büyüdüğü ülkede kendilerini güvende hissetmemeye ve korku içinde yaşamaya başlamışlardır (Çetin, 2008; Dayıoğlu, 2005; Lüfem, 2012; Özay, 2011; Zafer, 2010).

1989 yılının ilk çeyreğinde "Yeniden Doğu Süreci"nin tüm yönlerinin açıklık kazanması Bulgaristan'daki Türk azınlıkta toplu bir memnuniyetsizlik doğurmuştur (Ялъмов 2002, akt., Hocoğlu, 2011). Özellikle zorla isim değiştirilmesine karşı 1984 yılının Aralık ayından itibaren protesto yürüyüşleri ve açlık grevleri başlamıştır. Bu yürüyüşler sırasında ateş açılıp 8 Türk'ün öldürülmesi, pek çok kişinin yaralanması, tutuklanması, o dönemin hapishanelerinden biri olan Belene Kampı'na veya sürgüne gönderilmesi sonucu gerek yürüyüş sayısı, gerekse bu yürüyüşlere katılan kişi sayısı artmıştır (Zafer, 2010). Türk isimlerinin geri verilmesine ve Türkiye'ye göç etmeye yönelik istekler yükselmeye başlamıştır (Асенов 1990, akt., Hocoğlu, 2011). Çalışmayı protesto eden kişi sayısı artmış ve bu nedenle tarım işleri ve sanayi üretiminde aksaklıklar yaşanmıştır (Мысаков 1991, akt., Hocoğlu, 2011). Yapılan asimilasyon kampanyasını protesto eden uluslararası toplumsal faaliyetler çoğalmıştır ve Türkiye'nin çözüm olarak önerdiği göç antlaşması konusundaki baskıları artmıştır (Hocoğlu, 2011).

Asimilasyona boyun eğmek istemeyen ve yapılan uygulamalara isyan eden pek çok Türk tutuklanmıştır. Bu kişilere sorgu sırasında işkence edilmiş, kişiler sürgün, hapis veya ölüm cezasına çarptırılmışlardır. Protestolarda yer alan her kişi, Türkiye adına çalışan birer ajan olarak ilan edilmiştir. Tutuklamaların artması sebebiyle cezaevleri dolmuş bu sebeple 1984- 1989 yılları arasında 517 kişi mahkemeye çıkarılmaksızın Belene Toplama Kampı'na yollanmıştır. Çok sayıda erkek ise askeri seferberlik bahane edilerek göreve çağırılmış ve Bulgarların yaşamakta olduğu bölgelerdeki kırsalalarda belli süreler boyunca kapalı tutulmuştur. Bunların yanı sıra bazı Türkler, tek başlarına ya da aileleriyle birlikte mahkemeye çıkarılmaksızın, Bulgarların yaşamakta olduğu köylere sürülmüştür (Zafer, 2010).

Bulgaristan hükümeti muhalif olan ve halkın güvenip önder kabul ettiği yaklaşık 5 bin aydını, protesto yürüyüşleri öncesinde veya hemen sonrasında sınır dışı etmiştir. Bunu yaparak ortaya çıkan olağandışı durumu kontrol altına almayı ve eylemlerin son bulmasını planlanmıştır. Ancak aydın kişilere karşı yapılan bu cezalandırma, daha geniş kitleleri harekete geçirmiş ve eylemlerin artmasına yol açmıştır (Zafer, 2010).

1980'li yıllarda hızlanan ve 1989'da iyice alevlenen baskı ve zulümler sebebiyle Türkiye, Avrupa Konseyi'ne başvuruda bulunarak Bulgaristan'daki Türklerin yaşadıkları zulmün bir an önce sonlandırılmasıyla ilgili konsey üyelerinden yardım istemiştir. Avrupa Konseyi ise, üye ülkelerin Bulgaristan'ın bu zulmü bir an önce sona erdirmesi konusunda yaptırımlar uygulanmasını istemiştir (Toğrol, 1989). Bulgaristan Hükümeti'nin Türk varlığını reddetmesi sebebiyle, başlarda göç antlaşmasına yanaşmamasına rağmen, yapılan protestoların ve açlık grevlerinin artması ve dış baskı sebebiyle göç antlaşması yapmayı kabul etmiştir. Haziran-Ağustos 1989 tarihleri arasında 300 binden fazla Türk Türkiye'ye göç etmiştir (Konukman, 1990). Türkiye'nin yoğun göç sebebiyle Ağustos ayında sınırları kapatmasıyla 1989 göç hareketi durmuştur, eğer sınırlar kapatılmasaydı göç eden kişi sayısının çok daha fazla olacağı tahmin edilmektedir.

1989 yılında yaşanan göçü diğer göçlerden ayıran bir özelliği vardır. 300 binden fazla kişi insan haklarına aykırı bir şekilde sınır dışı edilmesine Kapıkule sınır kapısına gönderilmiştir. Bu kişiler tüm mal ve mülklerini, bankalardaki paralarını hatta aile bireylerinin bir kısmını dahi Bulgaristan'da bırakmak zorunda kalmışlardır (Çetin, 2008).

1989 yılının Kasım ayında Bulgaristan'da Jivkov rejimi yıkılıp, demokrasiye geçilmesiyle birlikte Türklere karşı uygulanan politikalarda değişiklikler yaşanmıştır. Türk kimliği tanınmış, Türk isimleri alma, Türkçe konuşma, Türkçe gazete-dergi çıkarma tekrar serbest hale gelmiş, okullarda Türkçe öğrenim görülmesine izin verilmiş, dini faaliyetlerle ilgili kısıtlamalar kaldırılmış; Türklerin sosyal, kültürel ve siyasi dernek ve partiler kurmasına izin verilmiştir (Turan, 2003). Yaşanan bu değişikliklerle birlikte asimilasyon uygulamalarının son bulacağı umudu doğmuştur. Türkiye'ye geldikten sonra umduğunu bulamayıp eski sosyal haklarına tekrar sahip olmak ya da aile bireylerinden bir kısmı Bulgaristan'da kaldığı için geri dönmek isteyen yaklaşık 125 bin kişi yaşanan değişikliklerin de verdiği umutla 1990 yılı içerisinde Bulgaristan'a geri dönmüştür (İçduygu ve Sirkeci, 1999).

Göç sonrası Bulgaristan'a geri dönmeyip Türkiye'ye temelli yerleşen kişilere bakıldığında; yeni bir çevrede hayatlarına sıfırdan başlayan göçmenlerin çok düşük ücretler karşılığı çalışmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Çoğunluğun çekirdek ailesiyle birlikte göç etmesine rağmen çekirdek ailesinden ayrı kalmak zorunda olanlar da olmuştur. Ayrıca büyük bir çoğunluk geniş ailesinden ve pek çok yakın akraba ve arkadaşından ayrılmak zorunda kalmıştır. Türkiye'ye geldikten sonra daha önceki göçlerle Türkiye'ye gelmiş olan akrabalarının evlerine yerleşen göçmenler olsa da; sınırdışı edilen, ekonomik güçlükler ve tanıdık olmaması gibi nedenlerle okul gibi yerlerde toplu halde yaşamak zorunda kalan kişilerin de olduğu bilinmektedir (Gündüz, 2013).

Bu çalışmada göç olgusu, psikolojik sonuçları açısından incelendiği için takip eden bölümde göçün psikolojik etkilerine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

1.3. Zorunlu Göçün Olası Psikolojik Etkileri

Ulusal ve uluslararası boyutlarıyla göç olgusu tarih boyunca bireylerin ve toplumların hayatlarını ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal ve psikolojik yönlerden çok boyutlu ve karmaşık bir şekilde etkilemiştir (Doğan 1988; Özkara 1990, akt., Şahin, 2001). Göç, yapısı itibari ile karmaşık bir olgudur ve etkilerini açıklayabilmek için çok sayıda faktöre

dikkat edilmesi gerekmektedir. Bireylerin göç edilen zamandaki zihinsel ve fiziksel durumları, seyahatlerin uzunluk ve zorluk durumu, göç edilen yerdeki koşullar, göç eden bireylerin sağlığı üzerinde oldukça etkili faktörlerdir (Kahn ve ark., 2003). Temel olarak göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası olmak üzere faktörler üçe ayrılabilir. Psikolojik etkilere dikkat ederken bu üç aşamadaki olumlu ve olumsuz özelliklerin göz önüne alınması gerekmektedir. Bu bağlamıyla göçün psikolojik etkileri bireyden bireye değişebilmektedir (Paker, 2005).

Göçün etkileri, kişiden kişiye çok değişken olsa da dikkat edilmesi gereken bazı faktörler vardır. Bunlardan ilki göç öncesi süreçle ilgili olan; göçün nedeni ve kaybedilecek şeylerin boyutudur. Zorunlu göç, gönüllü yapılan göçe göre çok daha fazla olumsuzluk içermektedir (Paker, 2005; Pernice ve Brook, 1994). Kişilerin güvenliklerini sağlamak için kaçmaları, öncesinde yaşanmış olabilecek tehdit ve eziyetlerin travmatik etkileriyle mücadele etmeleri ve yaşanan yerin aniden, hazırlıksız bir şekilde terk edilmesi zorunlu göçün daha olumsuz etkilere sahip olmasına yol açan etkenlerdir. Bunlara ek olarak göç sonrası geride bırakılanların boyutu da kritik bir etkiye sahiptir. Kişi kendisi için önemli olan ona destek veren ne kadar çok şeyi geride bırakmış ise göçün psikolojik etkisinin de o kadar fazla olacağı söylenebilir. Göç yolculuğunun ne kadar güvensiz ve zorlu olduğu da önemli bir diğer faktördür. Göç sonrası dönem açısından göç edilen yerin özellikleri önem kazanmaktadır. Göç edilen yerin kucaklayıcı, dışlayıcı olmayan ve ayrımcı olmayan bir yer olması uyumu kolaylaştırıp, göçün olumsuz etkilerini azaltacaktır (Paker, 2005).

Göç, bu süreci yaşayan herkes için sarsıcı bir deneyim olma riskini taşır. Göç edenler üzerindeki en etkili bağlamsal değişiklikler; sosyal destek ağlarında, sosyo-ekonomik statüde, kültürel ortamda ve kişiler arasındaki ilişkilerde meydana gelen değişikliklerdir (Lee, 2007). Stresli yaşam olayları, önemli sosyal değişiklikler ve kişinin sahiplendiği kültürün tehdit altında olması çeşitli sonuçlara ve ruhsal hastalıklara yol açabilmektedir (Baker, 1992; Ellis ve Barakat, 1996); zorunlu göç, doğası gereği sayılan bu üç durumu da karşılamaktadır.

Yaşanan yaygın insan hakları ihlallerinin yarattığı bilişsel, duygusal ve sosyo-ekonomik güçlükler sebebiyle zorunlu göç yaşamış her iki kişiden birinin ruhsal travma ve ilişkili süregelen sorunlar da dahil çeşitli ruhsal sıkıntı ve sorunlar yaşadığı belirtilmektedir.

Göçmenlerin yoksulluk ve barınma gibi sorunları göz önüne alındığında, ruh sağlığı gereksinimlerinin neredeyse hiç fark edilemediği ve dolayısıyla üzerinde durulamadığı söylenebilir (WHO, 2001; Peteri, 1999).

Alan yazında, zorunlu iç ya da dış göç yaşayan veya yerinden edilmiş kişilerin travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), majör depresyon bozukluğu, somatizasyon bozukluğu ve ilişki problemleri başta olmak üzere çeşitli psikolojik sorunlar yaşadıklarına, yoğun kaygı ve umutsuzluk hissettiklerine yönelik bilgilere rastlamak mümkündür (Baron ve ark., 2003; Fazel ve ark., 2005; Parker, 2005; Van Ommeren ve ark., 2002). Göç eden kişilerdeki psikopatolojiyi incelemek amacıyla yürütülen bir çalışmada, göçmenlerin %93'ünün depresif belirtilere sahip olduğu belirlenmiştir (Teodorescu ve ark., 2012).

İngiltere'de yaşamakta olan Somalili mülteciler ile yapılan niteliksel bir çalışmanın sonucunda, bireylerde travma sonrası stres bozukluğu, bağlanma ve uyum sorunları, anksiyete, duygu durum bozukluğu ve madde kullanımı gibi sorunlara sıkça rastlanıldığı görülmüştür (Warfa ve ark., 2005).

Kendi istekleriyle göç eden bireyler ile göç etmek zorunda kalmış bireylerin psikolojik belirtiler açısından karşılaştırıldığı bir çalışmada zorunlu göç yaşamış bireylerde ruhsal bozukluk ortaya çıkma olasılığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Pernice ve Brook, 1994). Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan çocuk ve ergenlerle yapılan bir çalışmada ise katılımcılar çeşitli psikiyatrik belirtiler açısından karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda, göç travması yaşamış çocuk ve ergenlerin, kontrol grubuna oranla daha fazla anksiyete bozukluğu, depresif ve psikosomatik belirti sergilediğine ulaşılmıştır (Yurtbay ve ark., 2003).

Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılmış son iki büyük göç dalgasına bakıldığında, 1989 yılında göç edenlerin 1968–1978 döneminde göç edenlere göre daha fazla uyum sorunu yaşadıkları ve sosyal problemlerinin daha fazla olduğu bilinmektedir (Cebeci, 1989; Dimitrova, 1998; Zhelyazkova, 1998). Bunun en önemli sebebinin ise 1989'da yapılmış olan göçün zorunlu nitelikte olması düşünülmektedir.

Önemli bir yaşam olayı sonrası uyum sürecinde veya stresli bir olay sonrasında bireylerin kaygı, düşmanca tutum, obsesyon ve depresyon gibi pek çok psikolojik tepki geliştirebildikleri bilinmektedir (Dohrenwend ve ark., 1980; Flaherty ve ark., 1986;

Flaherty ve ark., 1988). Zorunlu göç yaşantısı da doğası gereği stresli bir yaşam olayı olduğu ve sonrasında önemli bir uyum süreci gerektirdiği için bireylerin bu tip belirtiler geliştirebilecekleri söylenebilir.

Ritsner ve Ponizovsky (1998) tarafından İsrail’de yaşayan 1953 Rus Göçmen üzerinde psikolojik belirtilerin sıklığını değerlendirmek amacıyla yapılan bir çalışmada bireyler obsesiflik, düşmanca tutum, kişiler arası hassasiyet, depresyon, kaygı ve paranoid düşünceler olmak üzere altı boyut üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmaya katılan kişilerin %21’i altı belirtinin tamamını, %73’ü belirtilerin 4 ya da daha fazlasını son bir ay içinde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sadece %13’lük bir kısım hiçbir belirti yaşamadığını söylemiştir.

1.3.1. Zorunlu Göçün İkinci Kuşak Üzerindeki Olası Etkileri

Travmatik yaşantılar çoğunlukla sadece deneyimleyen kişi için değil, aynı zamanda onun yakın çevresi için de ciddi negatif sonuçlara sahiptir (Figley, 1995). Yapılan klinik gözlemler ve deneysel çalışmalar da travmatik yaşantının sadece doğrudan maruz kalan bireyleri değil, aynı zamanda onlar için önemli olan diğer kişileri de etkilediğini doğrulamaktadır (Dekel ve Goldblatt, 2008). Travmanın aktarımı olarak adlandırılan bu kavramla bazı travmatik yaşantıların çeşitli mekanizmalar aracılığıyla bireyden bireye veya kuşaktan kuşağa aktarılabilmesi vurgulanmaktadır (Figley, 1993; Kaitz ve ark., 2009; Kellermann, 2001). Bu bağlamda göçün önemli bir diğer boyutu ise diğer kuşaklar üzerindeki etkileridir. Burada ikinci kuşaktan kastedilen göç mağduru kişilerin göçü yaşamamış çocuklarıdır.

Travma mağduru bireylerin çocuklarıyla çalışan psikoterapistler ebeveynlerinin yaşadıkları travmaların çocukları üzerinde olumsuz etkileri olabileceği fikrine dikkat çekmişlerdir. Yapılan klinik çalışmalarda, kendisi doğrudan travmaya maruz kalmamış ikinci kuşak bireylerin dünyanın güvensiz bir yer olduğu düşüncesi, ailenin işlevlerine yönelik algılarında bozulma, kronik mutsuzluk, duygularını ifade etmede güçlük, ayrılma anksiyetesi, devamlı bir tehlikeye karşı korku hissi gibi semptomlara sahip oldukları bulunmuştur (Baracos ve Baracos, 1979; Danieli, 1981).

Travmatize ebeveynlerin çocuklarındaki TSSB ile ebeveynlerinin sahip olduğu TSSB arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda ebeveynde TSSB varlığının ikinci kuşakta özellikle TSSB gelişimi açısından önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yapılan araştırmalarda Nazi soykırımı gibi yoğun travmatik bir olaya maruz kalan kişilerin ikinci kuşaklarında kimlik sorunları ve kişilik bozukluklarının yaygın olduğu görülmüştür (Brom ve ark., 2001; Kellerman 1999).

1.3.2. Türkiye’de Yapılmış Çalışmalar

Ulaşıldığı kadarıyla zorunlu göç yaşantısı olan bireyleri psikolojik özellikleri açısından inceleyen çalışma sayısı ülkemizde oldukça sınırlıdır. Bu bölümde ulaşılan çalışmalar özetlenmektedir.

Zorunlu göç yaşayan kişilerde TSSB, duygudurum bozukluğu, anksiyete bozukluğu ve somatoform bozuklukları ortaya çıkabilmektedir (Sır ve ark. 1998, Ekşi 2002, Aker ve ark., 2002). Ülkemizde yapılmış olan bir çalışmada zorunlu göç mağdurları ve işkence mağdurları yaşadıkları travma açısından karşılaştırılmış ve birbirine yakın düzeyde travma sonrası stres bozukluğu geliştirdikleri belirlenmiştir (Aker ve ark., 2002).

Başka bir çalışmada Sır ve arkadaşları (1998a), göç eden yetişkinlerde travma oranını % 66 olarak bulmuşlardır. Sır ve arkadaşları (1998b) tarafından yapılan diğer bir çalışmada zorunlu göç yaşamış ve yaşamamış kişiler ruhsal belirtiler açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda zorunlu göç yaşantısı olan grubun kontrol grubuna oranla ‘öfke’ dışındaki tüm ruhsal belirtilerden daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur.

Kesebir (2011) tarafından Girit’ten Cunda’ya zorunlu göç yaşamış kişilerle yapılan bir çalışmada psikopatoloji oranının birinci kuşakta %13 (N=15), ikinci kuşakta %51 (N=43) ve üçüncü kuşakta %9 (N=81) olduğu bulunmuştur. Bu bulgular ikinci kuşağın psikopatoloji geliştirme olasılığının ilk kuşağa ve üçüncü kuşağa göre bir hayli yüksek olduğunu göstermektedir.

Hocaoğlu (2014) tarafından 1989 Bulgaristan zorunlu göçünü yaşamış anneler ve ikinci kuşaktaki yetişkin çocuklarıyla yürütülen araştırmada, annelerin travmaya maruz kalma düzeyleri ile çocuklarının psikolojik belirtilerinin ilişkili olduğu bulunmuştur. Olaydan

yüksek düzeyde etkilenen annelerin çocuklarının düşük düzeyde etkilenen annelerin çocuklarına göre daha yüksek anksiyete düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

Bu çalışmada göç yaşantısı olan bireyler ‘Şema Terapi Modeli’ çerçevesinde inceleneceğinden, izleyen bölümde Şema Terapi Modeli ve çalışmada kullanılan kavramlar aktarılacaktır.

1.4. Şema Terapi Modeli

Şema terapi, klasik bilişsel-davranışçı kavram ve tedavilerinin Young ve arkadaşları tarafından önemli ölçüde genişletilmesi yoluyla geliştirilen bütünleştirici ve yenilikçi bir terapidir (Young, 1990). Şemalara dair bir tanım yapmak gerekirse, kişilerin dünyaya ilişkin algılarının ve yaşantılarının, bilişsel olarak belirli ortak özelliklerine göre sınıflandırılması sonucu meydana geldiği söylenebilmektedir. Şema sınıflandırması, yaşam deneyimleri yoluyla elde edilen bilgilerin bir düzen içinde toplanmasını sağlamaktadır ve her yeni gelen bilgi bu sınıflandırmalar kapsamında belleğe işlenmektedir. Şemalar çoğunlukla bireyin çocukluğundan itibaren şekillenmeye başlamakta, yaşam deneyimleri edinildikçe de gelişmeye devam etmektedir (Beck ve ark., 1979).

1.4.1. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Erken dönem uyumsuz şemalar, çocukluk veya ergenlik döneminde oluşmaya başlayıp yaşam boyu gelişmeye devam eden, duygulardan, bilişlerden ve bedensel duyumlardan oluşan, kişinin kendisine ve ilişkilerine yönelik, kapsamlı ve önemli dereceye kadar işlevsiz olan bilişsel örüntülerdir. Şema modelinde, 18 erken dönem uyumsuz şema, giderilmemiş duygusal ihyiyaçlar olarak tanımlanan 5 genel kategoride gruplanmıştır (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Bu genel kategoriler ve ilişkili şemalar aşağıda tanımlanmıştır.

Kopukluk ve Reddedilmişlik Şema Alanı: Bu alandaki şemalara sahip kişiler, diğerleri ile güvenli ve doyum sağlayıcı bir bağlanma geliştirememektedirler. Bu kişiler ait olma, sevgi, bakım, güvenlik ve istikrar ihtiyaçlarının karşılanmayacağına inanmaktadırlar.

Bu alanda aşağıdaki şemalar bulunmaktadır:

1. **Terk Edilme/İstikrarsızlık:** Bu şemaya sahip kişiler ilişkide buldukları önemli diğerlerinin kendilerini terk edeceklerini düşünürler, diğer kişileri istikrarsız olarak algırlar.
2. **Güvensizlik/Suistimal Edilme:** Bu şemaya sahip kişiler, başka kişilerin fırsat verildiği takdirde kendilerine zarar vereceği, istismar edeceği, küçük düşüreceği ya da yalan söyleyeceğine inanırlar.
3. **Duygusal Yoksunluk:** Bu şemaya sahip kişiler, duygusal bağlantı kurma arzularının yeterince tatmin edilemeyeceği beklentisine sahiptirler. Bu şemanın ilgi yoksunluğu, empati yoksunluğu ve korunma yoksunluğu olmak üzere üç biçimi olduğu belirlenmiştir.
4. **Kusurluluk/Utanç:** Bu şemaya sahip kişiler, kendilerini kusurlu, kötü, aşağı ya da değersiz olarak görmektedirler. Bu şema genellikle kişinin algıladığı eksiklikle ilişkili bir utanç duygusu da içermektedir. Kişinin algılamakta olduğu kusurlar kişisel ya da genel olabilir.
5. **Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma:** Bu şemaya sahip kişiler kendilerinin farklı olduğunu ya da aile dışındaki daha geniş sosyal dünyaya uygun olmadıklarını düşünürler. Bu kişiler herhangi bir grup ya da topluluğa ait olduklarını hissetmezler.

Zedelenmiş Özerlik ve Performans Şema Alanı: Özerliklik, kişinin ebeveynlerinden ayrı kalabilmesi ve bağımsız hareket edebilmesi anlamına gelmektedir. Bu alandaki şemalara sahip kişiler, bağımsız hareket edilme ve ebeveyn figürlerinden kendini ayırabilme becerileriyle uyuşmayan dünya ve kendileri ile ilgili beklentilere sahiptirler.

Bu alanda aşağıdaki şemalar bulunmaktadır:

6. **Bağımlılık/Yetersizlik:** Bu şemaya sahip kişiler, başkalarının yardımı olmaksızın kendi kendilerine günlük sorumluluklarını yerine getiremeyeceklerini hissetmektedirler. Şema genelde yaygın pasiflik ve savunmasızlık olarak ortaya çıkar.
7. **Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık:** Bu şemaya sahip kişiler, herhangi bir anda ortaya çıkacak ve baş edemeyecekleri bir felaket

beklentisine sahiptirler. Bu korkular tıbbi, duygusal ve dışsal felaketler üzerinde odaklanır.

8. Yapışıklık/Gelişmemiş Benlik: Bu şemaya sahip kişiler, hayatlarındaki diğer önemli kişilerle, bireysel ve sosyal gelişimlerini hasara uğratabilecek düzeyde içe içe bir ilişkiye sahiptirler ve tek başlarına işlevlerini sürdüremeyeceklerine inanmaktadırlar.
9. Başarısızlık: Bu şemaya sahip kişiler, başarı göstermeleri gereken alanlarda (okul, kariyer gibi) kaçınılmayacak şekilde başarısızlığa uğrayacaklarına ve kendilerinin diğerlerine göre temelde yetersiz olduklarına dair inançlara sahiptirler.

Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı: Bu alandaki şemalara sahip kişiler, öz disiplin ya da karşılıklılığa ilişkin gerekli içsel sınırları geliştirememişlerdir. Bu kişiler çoğunlukla bencillik, sorumsuzluk ve narsistlik özellikleri göstermektedirler. Başkalarının haklarına saygı duyma, verilen sözü yerine getirme, iş birliği yapma gibi konularda sıkıntı yaşamaktadırlar.

Bu alanda aşağıdaki şemalar bulunmaktadır:

10. Hak Görme/Büyükleme: Bu şemaya sahip kişiler, diğer insanlara göre üstün oldukları inancına sahiptirler. Bu nedenle özel hak ve ayrıcalıklara sahip olduklarını düşünmektedirler. Bu kişiler aşırı talepkar veya baskındırlar, empatiden yoksundurlar.
11. Yetersiz Öz-denetim/Öz-disiplin: Bu şemaya sahip kişiler kendilerini yeterince kontrol edememektedirler ve hedeflerine ulaşma konusunda engellenmeye karşı toleransları bulunmamaktadır. Bu kişiler duygularını ifade ediş şekillerini ve dürtülerini denetleyememektedirler.

Başkalarına Yönelimlilik Şema Alanı: Bu alandaki şemalara sahip kişiler, kendi ihtiyaçlarındansa başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya aşırı önem vermektedirler. Bu kişilerin bunu yapma sebebi tepkiden kaçınma, duygusal bağlantıyı sürdürme ya da onaylanmadır. Kararlarını verirken başka insanların düşüncelerine göre hareket etmekte ve başkalarının arzularına uymaktadırlar.

Bu alanda aşağıdaki şemalar bulunmaktadır:

12. Boyun Eğicilik: Bu şemaya sahip kişiler, öfkeden, tepki almaktan ya da terk edilmekten kaçınma amacıyla kontrolü başkalarına teslim etme eğilimdedirler. Kişinin kendi ihtiyaç ve isteklerini bastırması ya da duygusal tepkilerini bastırması gibi iki biçimde ortaya çıkabilir.
13. Kendini Feda: Bu şemaya sahip kişiler, kendi isteklerinden vazgeçmek pahasına başkalarının ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar. Bunu yapma nedenleri, öz-saygı kazanmak, ihtiyaç duydukları kişiyle ilişkilerini sürdürmek, suçluluktan kurtulmak ya da diğer insanları acıdan korumaktır.
14. Onay Arayıcılık/Tanınma Arayıcılık: Bu şemaya sahip kişiler, gerçek bir kendilik duygusu geliştirmektense başka insanların onay vermesine ve onları tanımasına değer vermektedirler. Öz saygıları başkalarından aldıkları tepkilere bağlıdır. Bu nedenle sosyal statü, görünüm, para ya da başarı ile aşırı bir meşguliyetleri vardır.

Yüksek Standartlar ve Bastırılmışlık Şema Alanı: Bu alandaki şemalara sahip kişiler, içselleştirdikleri katı kurallara uymak adına duygu ve dürtülerini baskılayabilmekte, rahatlama, yakın ilişkiler kurma, sağlık gibi ihtiyaçlarından vazgeçebilmektedirler. Bu kişiler sürekli tetikte ve dikkatli olmazlarsa yaşamlarının dağılacığından korkmaktadırlar ve sürekli karamsarlık, korku ve endişe içerisindedirler.

Bu alanda aşağıdaki şemalar bulunmaktadır:

15. Olumsuzluk/Karamsarlık: Bu şemaya sahip kişiler, hayatın olumlu yönlerini fark etmezken genel olarak yaşamları boyunca olumsuz yönlere odaklanmaktadırlar. Bu kişiler ayrıca eninde sonunda mali ve kişiler arası ilişkilerinde her şeyin bozulacağı beklentisine sahiptirler. Hata yapma korkuları olduğu için endişeli, aşırı dikkatli ve kararsızdırlar.
16. Duygusal Baskılama: Bu şemaya sahip kişiler, dürtülerinin kontrolünü kaybetmekten ve eleştirilmekten kaçınmak amacıyla kendiliğinden oluşan eylemlerini, duygularını ve iletişimlerini baskılamaktadırlar. Bu kişiler öfkelerini ya da haz ve heyecan gibi olumlu dürtülerini baskılamakta, kırgınlıklarını ifade edememekte ya da duyguları önemsemezken mantığa vurgu yapmaktadırlar.

17. Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik: Bu şemaya sahip kişiler, kınanmaktan ve utançtan kaçınmak amacıyla benimsedikleri yüksek standartları karşılamak için sürekli bir uğraş içerisinde oldukları ve bunu yaparken sıklıkla kendilerine ve diğerlerine baskıcı ve aşırı eleştirici davranmaktadırlar. Şema genelde mükemmeliyetçilik, katı kurallar, zaman ve mekan verimliliği konusunda kaygıyı barındırmaktadır.
18. Cezalandırıcılık/Acımasızlık: Bu şemaya sahip kişiler, hata yaptıklarını düşündükleri için sert bir şekilde cezalandırılmaları gerektiğine inanmaktadırlar. Bu kişiler kendi yüksek standartlarını karşılamayan kişilere ve kendisine hoşgörüsüz ve öfkeli olma eğilimindedirler (Young ve ark., 2003).

Yukarıda bahsedilmiş olan 5 şema alanı altındaki 18 şema ayrıca koşullu ve koşulsuz şemalar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. *Terk edilme/ istikrarsızlık, güvensizlik/ suistimal edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon, bağımlılık/ yetersizlik, hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık, iç içelik/gelişmemiş benlik, başarısızlık, karamsarlık, cezalandırıcılık, hak görme/büyüklik ve yetersiz öz denetim* şemaları 'koşullu' şemalardır. Bu şemalar diğerlerine nispeten daha erken dönemlerde gelişmişlerdir; bu nedenle değiştirilmeleri daha zordur ve daha uyumsuzdurlar. *Boyun eğme, kendini feda, onay arayıcılık, duyguların bastırılması ve katı standartlar/aşırı eleştiricilik* şemaları ise 'koşulsuz' şemalardır ve daha esneklerdir (Young ve ark., 2003).

1.4.2. Algılanan Ebeveynlik Stilleri

Aile bireyin gelişiminde ve sosyalleşmesindeki en önemli faktör olarak kabul edilmektedir (Bronfenbrenner ve Ceci, 1994). Aile ortamında çocuğun gelişimini etkileyen çeşitli faktörlerden biri olan ebeveynlik stilleri ebeveynlerin çocuklarına karşı olan davranışlarının bütününden oluşan ve çocukla iletişim kurulan duygusal çevreyi oluşturan temel öğeler olarak tanımlanmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993).

Algılanan ebeveynlik stilleri kavramı Young ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiştir. Young ve arkadaşlarına (2003) göre bireylerin yetişkinlik dönemlerinde uyumlu ve sağlıklı olabilmeleri, çocukluk dönemlerinde evrensel bazı duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. Bunlar: diğerlerine güvenli bağlanma, kimlik ve

yetkinlik algısı, otonomi, duyguların ifade edilmesi, spontan olma ve oyundur. Yazarlar, bu ihtiyaçlar üzerinden erken dönem yaşantıların ve bakım verenle kurulan ilişkinin önemini vurgulamaktadırlar. Buradan hareketle pek çok kuramda da değinildiği gibi, kişinin çocukluk döneminde ailesine ilişkin oluşturduğu temsilleri, dünyaya ilişkin temsillerinin temelini oluşturduğu için, özellikle erken yaşam dönemlerinde ebeveynlerle olan ilişkiler ve yaşanan etkileşimler büyük önem taşımaktadır.

Algılanan ebeveynlik stillerinin Soygüt ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan geçerlilik güvenirlik çalışmasıyla Türkçe formunda anne ve baba boyutları için 10'ar faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu faktörler; Kuralcı/ Kalıplayıcı, Küçümseyici/ Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/ İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/ Evhamlı, Koşullu/ Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/ Sınırsız, Kötümser/ Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran ebeveynlik stilleridir.

1.4.3. Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Yapılmış Çalışmalar

Young ve ark., (2003) pek çok kişilik bozukluğunun ve bazı Eksen I bozukluklarının (depresyon, kaygı bozuklukları gibi) temelinde erken dönem uyumsuz şemaların yattığını savunmaktadır. Alanyazında Şema Terapi Modeli çerçevesinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, modelin çıkışıyla tutarlı olarak çalışmaların şemalar ve kişilik bozuklukları ilişkisi üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (ör. Arntz ve ark., 2005; Jovev ve Jackson, 2004; Nordahl ve ark., 2005; Petrocelli ve ark., 2001; Thimm, 2010). Şema terapinin eksen I bozukluklarının tedavisinde de kullanılmaya başlanmasıyla (Young ve ark., 2003) birlikte son zamanlarda uyumsuz şemaların anksiyete, kaygı bozuklukları, depresyon, yeme bozuklukları ve madde kullanımı gibi psikolojik sıkıntılarla da ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar yapılmıştır (Harris ve Curtin, 2002; Pinto-Gouvenia ve ark., 2006; Murriss, 2006). Ancak bilindiği kadarıyla şema terapi çerçevesinde zorunlu göç veya göç yaşantısıyla ilgili yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Zorunlu göçün travmatik doğurguları olabilecek bir olay kabul edilmesi (Aker ve ark., 2002; Hodes ve Howard, 2000; Neuner ve ark., 2004; Servan ve ark., 1998) sebebiyle bu bölümde şema terapi çerçevesinde travmatik yaşantılarla ilgili yapılmış çalışmalar sunulacaktır.

Öncelikle erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili çalışmalar özetlenip ardından algılanan ebeveynlik stillerine dair yapılmış çalışmalar sunulacaktır.

Doğum sonrası oluşan travma sonrası stres bozukluğu belirtilerini inceleyen bir çalışmada, annenin doğuma yönelik negatif düşünceleri ve sahip olduğu erken dönem uyumsuz şemaları ile doğumdan sonra travma sonrası stres bozukluğu belirtileri göstermesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Edworthy ve ark, 2008).

Crawford ve O'Dougherty-Wright (2007) tarafından yapılan bir çalışmada erken dönem uyumsuz şemalardan güvensizlik, kendini feda ve duyguları bastırma şemarı ile çocukluk döneminde kötüye kullanılma ve yetişkinlik döneminde eşi tarafından kötü muamele görme arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yapılan çalışmada ayrıca güvensizlik, ayrıcalıklılık, yetersiz özdenetim ve duyguları bastırma şemaları ile çocukluk döneminde kötüye kullanılma ve kişinin saldırganlığını eyleme dökmesi arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Messman-Moore ve Coates (2007) tarafından yapılan bir çalışmada ise, çocukluk dönemi ihmali ve yetişkinlik döneminde yaşanan kişiler arası çatışmalar ile güvensizlik, terk edilme ve kusurluluk şema boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Lumley ve Harkness (2007) tarafından depresif belirtileri olan 76 ergen üzerinde yürütülen bir çalışmada bireylerin depresif belirtileri anhedoni (haz alamama) ve kaygı olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Çocukluk dönemi ihmal ve istismarı ile depresyonun anhedoni belirtilerinin şema boyutlarından değersizlik temalı olanlar (duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon, içiçe geçme/bağımlılık, kusurluluk, başarısızlık gibi) arasında ilişki olduğu; çocukluk dönemi ihmal ve istismarı ile depresyonun kaygı belirtilerinin şema boyutlarından tehdit/tehlike temalı olanlarla (tehditlere karşı dayanıksız, güvensizlik gibi) arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Vietnam savaş mağdurlarıyla yapılan bir çalışmada, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısı almış savaş mağdurlarının almamış olanlara oranla Young Şema Ölçeğinden ve Young Algılanan Ebeveynlik Stilleri ölçeğinden anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Cockram ve ark., 2010). Dutra ve ark., (2008) tarafından yapılan 137 kronik travmatize hastayla yürütülen bir çalışmada young şema ölçeğinin birçok boyutuyla Travma Sonrası Belirtiler Ölçeği puanları arasında ve Young Şema Ölçeği'nin tüm alt boyutlarıyla dissosiyatif yaşantı envanteri arasında ilişki olduğu

görülmüştür. Ayrıca sosyal izolasyon/ yalıtılmışlık, kusurluluk/ utanç ve başarısızlık şema boyutlarının intihar düşüncesi ve riskiyle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Kachadourian ve ark. (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, zedelenmiş özerklik ve performans şema alanının yakın ilişkide yüksek derecede psikolojik şiddete ve orta ya da yüksek derecede fiziksel şiddete maruz kalmakla pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmış 127 kadın ile yapılan bir çalışmada daha şiddetli Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) belirtileri sergileyen kadınların Young Şema Ölçeği kısa formundan da daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Ayrıca güvensizlik/suistimal edilme, tehditlere karşı dayanıksızlık ve duygusal yoksunluk şema boyutlarının olası TSSB tanısını yordamada daha belirleyici olduğu rapor edilmiştir (Harding ve ark., 2012). Çocukluk döneminde istismara uğramış ve uğramamış kadınlarla yapılan bir başka çalışmada; istismara uğradıklarını belirten kadınların kontrol grubuna göre daha fazla depresif belirti sergiledikleri ve daha fazla erken dönem uyumsuz şemaya sahip oldukları görülmüştür (Cukor ve McGinn, 2006).

McClun ve Merrell (1998) tarafından ergen grubuyla yürütülen bir çalışmada, ebeveynlerini demokratik olarak algılayan ergenlerin kendilik algılarının ve sosyal-duygusal gelişimlerinin daha pozitif olduğu görülürken; ebeveynlerini aşırı izin verici veya otoriter olarak algılayan bireylerin kendilik algılarının daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ergenlerle yürütülen bir başka çalışmada da ebeveynlerin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, reddedici veya aşırı koruyucu algılanmasıyla psikopatoloji semptomları arasında ilişki olduğu bulunmuştur (Muris ve ark., 2003).

Ülkemizde üniversite örnekleminde yapılan bir çalışmada, bireylerin annelerine yönelik algıladıkları kuralcı/kalıplı, kötümser/endişeli, küçümseyici kusur bulucu ebeveynlik stillerinin psikolojik belirtilerle ilişkili olduğu ve bu ilişkide kişilerarası şemalardan düşmanlık boyutunun aracı rolü olduğu bulunmuştur. Ayrıca babalara yönelik algıladıkları kuralcı/kalıplı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser/ endişeli, cezalandırıcı, değişime kapalı/duygularını bastıran ebeveynlik stillerinin psikolojik belirtilerle ilişkili olduğu ve bu ilişkide kişilerarası şemalardan yine düşmanlık boyutunun aracı rolünün olduğu görülmüştür (Soygüt ve Çakır, 2009).

1.5. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Zorunlu göç, çok uzun yıllardan beri tüm dünyada ve Türkiye’de sıkça yaşanmaktadır. Bu kadar sık yaşanan bir durum olarak göç, yaşayan bireylerin doğup büyüdüğü yerlerden ayrılmaları, sosyal ağlarının kopması ya da zedelenmesi, yaşama yönelik oluşturdukları anlamların sarsılması ve aitlik duygularının bozulması nedenleriyle travmatik etkilere yol açan bir olay olarak kabul edilmektedir (Aker ve ark., 2002; Howard ve Hodes, 2000; Neuner ve ark., 2004; Servan ve ark., 1998). Alanyazında genel olarak göçün psikolojik etkilerini inceleyen çalışmalar, temelde uyum sürecine ve kaygı bozukluklarına odaklanmaktadır (Baron ve ark., 2003; Fazel ve ark., 2005; Parker, 2005; Van Ommeren ve ark., 2002; Warfa ve ark., 2005). Göçlerin travmatik boyutları açısından sadece yaşayan kuşağı değil, onların çocuklarını da etkileyebildiği bilinmektedir (Figley, 1993; Kaitz ve ark., 2009; Kellermann, 2001; Kesebir, 2011; Şahin, 2000). Ancak alanyazında, göç yaşantısının ikinci kuşak üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar, göç eden ailelerde yeni kültür ve çevreye uyum sağlanması ve göç sonucu ortaya çıkabilecek psikolojik sonuçlar açısından kuşak karşılaştırmalarına dayanmaktadır (Kesebir, 2011; Şahin, 2000). Göç olgusunun gerek yaşayan bireylerde gerekse ikinci kuşak bireylerde psikolojik etkilerini inceleyen çalışmaların kısıtlı olduğu ve var olan çalışmaların da odak noktalarının sınırlı olduğu görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 1989’da Bulgaristan’dan Türkiye’ye zorunlu olarak göç etmiş ve burada yaşamaya devam eden kişilerle bu zorunlu göçün psikolojik boyutlarıyla ilgili yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Hocaoglu (2014) tarafından yapılan çalışmada 1989 Bulgaristan göçünü yaşamış annelerin travma maruziyetleri ve olaydan etkilenme düzeylerinin, yetişkin çocuklarının genel psikolojik sağlıkları ve varsayımları üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bunun dışında bilindiği kadarıyla alanyazında bu örnekleme psikolojik sağlık konusunda yapılan başka bir çalışma bulunmamaktadır.

Erken dönem yaşantılara vurgu yapan şema kuramında bilindiği kadarıyla zorunlu göç yaşantısıyla ilgili yapılmış bir çalışma yoktur. Oysa ki, pek çok araştırmacı özellikle göçü takip eden ilk yıllarda göçmenlerin psikolojik stres belirtileri sergileyebildiklerini ve bu dönemlerde göç yaşamamış kişilere oranla anlamlı olarak daha fazla psikolojik sıkıntı

yaşadıklarını belirtmektedir (Flaherty ve ark., 1986; Flaherty ve ark., 1988, Kohn ve ark., 1989; Levav ve ark., 1990). Göç etmiş ailelerin Türkiye’de doğan çocukları açısından bakıldığında yaşamın erken döneminde ailenin böyle bir yaşantısının olması ve uyum sürecinde yaşanabilecek zorlukların varlığı göç yaşantısının şema kuramı çerçevesinde incelenmesi için uygun bir zemin hazırlamaktadır. Bunun dışında 1989’da zorunlu olarak göç eden bireylerin Bulgaristan’da yaşadıkları dönem boyunca Bulgaristan hükümetinin Türklere yönelik uyguladığı politika gereği her zaman azınlık konumunda olmaları, belirli aralıklarla sürekli göçe zorlanmaları (Dayıoğlu, 2005; Kolukırmak, 2006; Özay, 2011) ve göç olmayan dönemlerde dahi göç etmek zorunda kalacaklarına yönelik bilgilerinin olması bu kişilerin tüm yaşamları boyunca göç baskısıyla yaşadıklarını göstermektedir. Böyle bir yaşam geçirmiş ve göç etmeye zorlanmış bireyler ile kendi vatanında doğup büyümüş ve göç baskısı duymadan yaşamış bireyler arasında şema terapi modeli açısından fark çıkabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışma ile zorunlu göç yaşantısı olan aileler ve olmayan aileler Şema Kuramı çerçevesinde incelenmiş ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. Zorunlu göç yaşantısı olan aileler ile kontrol grubunu oluşturan aileler arasında sahip olunan erken dönem uyumsuz şemalar açısından anlamlı fark var mıdır?
2. Zorunlu göç yaşantısı olan aileler ile kontrol grubunu oluşturan aileler arasında şema alanları açısından anlamlı fark var mıdır?
3. a) Zorunlu göç yaşantısı olan aileler ile kontrol grubunu oluşturan aileler arasında anneye yönelik algılanan ebeveynlik stilleri açısından anlamlı fark var mıdır?
b) Zorunlu göç yaşantısı olan aileler ile kontrol grubunu oluşturan aileler arasında babaya yönelik algılanan ebeveynlik stilleri açısından anlamlı fark var mıdır?
4. Zorunlu göç yaşantısı olan aileler ile kontrol grubunu oluşturan aileler arasında psikolojik iyilik hali açısından anlamlı fark var mıdır?

2. BÖLÜM YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Araştırma örneklemini 1989 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmiş anne-baba ve Türkiye'de doğmuş yetişkin durumundaki çocuklarından oluşan aileler oluşturmaktadır. Aynı sayıda aileden oluşan kontrol grubu benzer yaş aralığı içerisinde olan ve doğdukları şehirde yaşamaya devam eden anne-baba ve çocuklarından oluşmaktadır. Örnekleme oluşturulan katılımcılara kartopu örnekleme yoluyla erişilmiştir. Araştırma kapsamında 109 göç etmiş 104 göç etmemiş olmak üzere toplam 213 aileden veri toplanmıştır. Araştırmanın çocuk grubu 137 kadın (%64,3) ve 76 erkek (%35,7) katılımcıdan oluşmaktadır.

Kontrol grubunu oluşturan ailelerin 37'si (%35.58) İstanbul, 30'u (%28.85) Ankara, 10'u (%9.61) Manisa, 8'i (%7.69) Balıkesir, 6'sı (%5.77) İzmir, 5'i (%4.81) Bursa, 4'ü (%3.85) Kırklareli ve 4'ü (3.85) Tekirdağ'da doğduklarını ve bu şehirlerde yaşamaya devam ettiklerini belirtmişlerdi.

Göç etmiş ailelerden annelerin 50'si (%45.87) Şumen, 13'ü (%11.93) Razgrad, 9'u (%8.26) Kırcaeli, 3'ü (%2.75) Eskicuma'da doğduklarını belirtirken 34'ü (%31.19) Bulgaristan'da doğduklarını söylemiş ancak şehir belirtmemişlerdir. Göç etmiş ailelerden babaların 54'ü (%49.54) Şumen, 16'sı (%14.68) Razgrad, 9'u (%8.26) Kırcaeli, 2'si (%1.83) Eskicuma'da doğduklarını belirtirken 28'i (25.69) Bulgaristan'da doğduklarını söylemiş ancak şehir belirtmemişlerdir. Bu ailelerin Türkiye'ye göç ettikten sonra yerleştikleri şehirler şu şekildedir; 82'si (%75.23) İstanbul, 15'i (%13.76) Ankara, 9'u (8.26) İzmir, 1'i (%0.92) Balıkesir ve 1'i (%0.92) Tekirdağ, 1'i (%0.92) Kırklareli.

Araştırmaya katılan anne ve babaların yaşları 40 ile 60 arasında değişmektedir ve ortalaması 49'dur (ss=4,64). Çocuk grubundaki bireylerin yaşları 18 ile 27 arasında değişmektedir ve ortalaması 22'dir (ss=2,27).

Araştırmaya katılan anne ve babaların eğitim düzeyleri şu şekildedir: 1 (%0.23) kişi okur-yazar, 62 (%14.55) kişi ilkokul mezunu, 68(%15.96) kişi ortaokul mezunu, 207 (%48.59) kişi lise mezunu, 77 (%18.07) kişi yüksekokul veya üniversite mezunu, 7 (%1.64) kişi

yüksek lisans veya doktora mezunu, 1 (0.23) kişi ortaokul öğrencisi, 3 (0.70) kişi yüksekokul veya üniversite öğrencisi. Çocuk grubundaki bireylerin ise 1'i (%0.47) ortaokul mezunu, 14'ü (%6.57) lise mezunu, 62'si (%29.11) yüksek okul veya üniversite mezunu, 3'ü (1.41) yüksek lisans ve doktora mezunu, 17'si (%7.98) lise öğrencisi, 107'si (%50.23) yüksekokul veya üniversite öğrencisi, 8'i (%3.75) yüksek lisans veya doktora öğrencisi olduğunu belirtirken, 1 kişi (%0.47) eğitim düzeyini belirtmemiştir.

2.1.1. Göç Yaşantısı İle İlgili Demografik Bilgiler

Göç ile ilgili demografik bilgiler 109 göç etmiş anne ve baba olmak üzere toplam 218 kişiden alınmıştır. Bu kişilerin göç ettikleri sıradaki yaşları 12 ile 40 arasında değişmektedir ve ortalaması 22,52'dir (ss=3,77).

Kişilerin göç ettikleri sıradaki ilişki durumları şu şekildedir: 146 kişi (%66.97) halen evli oldukları kişiyle evli olduklarını, 70 kişi (%32.11) bekar olduğu ve 2 kişi (%0.92) eski eşleriyle evli olduklarını belirtmiştir.

Bu kişilerin göç yolculuklarının süreleri 1 ile 13 gün arasında değişmektedir ve ortalaması 3,13'tür (ss= 2,22). Katılımcıların 143'ü tüm aile üyeleriyle birlikte göç ettiklerini belirtirken, 75'i aile üyelerinden ayrılarak göç ettiklerini söylemiştir.

Katılımcılara göç ettikten sonra ilk iki yıl nerede yaşadıkları sorulduğunda; 91 kişi (%41.74) Türkiye'de yaşamakta olan akrabalarının yanına yerleştiklerini, 16 kişi (%7.34) birkaç aileyle bir evi paylaştıklarını, 50 kişi (%22.94) geniş ailesiyle birlikte eve çıktıklarını, 57 kişi (%26.15) çekirdek ailesiyle birlikte eve çıktıklarını, 2 kişi (%0.92) okul yurdunda, 1 kişi (%0.46) lojmanda, 1 kişi (%0.46) misafirhanede kaldığını belirtmiştir.

Katılımcıların 18'i (%8.26) göç olayları sırasında Bulgaristan'da fiziksel şiddette maruz kaldıklarını belirtirken, 199'u (%91.28) maruz kalmadıklarını belirtmiş ve 1 kişi (%0.46) bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Katılımcıların 212'si (%97.25) Bulgaristan'da zorla isimlerinin değiştirildiğini belirtirken, 2 kişi (%0.92) değiştirilmediğini söylemiş ve 4 kişi (%1.83) bu soruyu

yanıtsız bırakmıştır. 215 kişi (%98.62) Türkçe konuşmalarının kısıtlandırıldığını söylerken, 3 kişi (%1.38) kısıtlandırılmadığını belirtmiştir.

35 kişi (%16.05) Türkçe konuştuğu için ceza aldığını belirtirken 173 kişi (%79.36) ceza almadığını belirtmiş ve 10 kişi (%4.59) bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Aldıkları ceza türü sorulduğunda; 23 kişi para cezası, 4 kişi sözlü uyarı, 1 kişi para cezasının yanı sıra fiziksel şiddet, 1 kişi askerdayken koğuş cezası, 1 kişi okuldayken dersten kovulma, 2 kişi nezarete alınma ve 1 kişi okulda ahlak notunun düşürülmesi şeklinde ceza aldıklarını belirtirken 2 kişi cezanın türünü belirtmemiştir.

Katılımcıların 124'ü (%56.88) halen Bulgaristan'da birinci dereceden akrabaları olduğunu belirtirken 94'ü (%43.12) olmadığını belirtmiştir. 15 kişi (%6.88) Türkiye'ye geldiği için pişman olduğunu belirtirken 202 kişi (%92.66) pişman olmadığını belirtmiş ve 1 kişi (%0.46) bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmaya katılan kişilerin demografik bilgilerine ulaşabilmek amacıyla Demografik Bilgi Formu I (Bkz. Ek 1), göç yaşantısıyla ilgili bilgilere ulaşabilmek amacıyla Demografik Bilgi Formu II (Bkz. Ek 2), kişilerin sahip oldukları erken dönem uyumsuz şemalara ulaşabilmek amacıyla Young Şema Ölçeği Kısa Formu-3 (Bkz. Ek 3), kişilerin sahip oldukları algılanan ebeveynlik stillerine ulaşabilmek için Young Ebeveynlik Ölçeği (Bkz. Ek 4) ve psikolojik iyilik halini belirleyebilmek için Kısa Semptom Envateri (Bkz. Ek 5) kullanılmıştır.

Kullanılan ölçeklerle ilgili detaylı bilgiler takip eden bölümde sunulmuştur.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu I

Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, ekonomik düzey gibi sosyo-demografik bilgilere ulaşmayı amaçlayan soruların dışında kişilerin nerede doğdukları ve en uzun süre yaşadıkları şehir gibi bilgiler de alınmıştır.

2.2.2. Demografik Bilgi Formu II

Göç ile ilgili alınacak bilgileri belirlemek amacıyla öncelikle 8 kişi ile yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiş ve onların anlatıları doğrultusunda bu formun içeriği oluşturulmuştur. Göç ettikleri sırada kaç yaşında oldukları, göç yolculuklarının süresi, Türkiye'ye geldiklerinde yerleştikleri yer, göç öncesi ve sonrası çalışma durumu ve ne iş yaptıkları gibi bilgiler alınmıştır. Ayrıca kişilere eklemek istedikleri bilgiler için açık uçlu soru da sorulmuştur.

2.2.3. Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3)

Young Şema Envanteri Young ve Brown tarafından (1994), erken dönem uyumsuz şemaların ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 90 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik-güvenirlik çalışması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından yapılmıştır. Yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucu 14 faktörlü yapı elde edilmiştir. Bu faktörler sırasıyla Duygusal Yoksunluk, Başarısızlık, Karamsarlık, Sosyal İzolasyon/Güvensizlik, Duyguları Bastırma, Onay Arayıcılık, İç İç Geçme/Bağımlılık, Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim, Kendini Feda, Terk Edilme, Cezalandırılma, Kusurluluk, Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ve Yüksek Standartlardır. Temel bileşenler analizinin ardından yapılan üst-sıra faktör analizi sonucu ise beş şema alanına ulaşılmıştır. Ölçeğin hem şema boyutları ve şema alanlarının birleşen ve ayırt edici geçerliğine ilişkin analizler, hem de güvenilirliğine ilişkin test-tekrar test güvenirliliği ve iç tutarlılık analizleri kabul edilebilir düzeylerde geçerli ve güvenilir olduğu ortaya konulmuştur. Faktör analizine dahil edilmemiş olan 3 maddenin çıkarılmasından sonra kalan 87 madde üzerinden tüm ölçeğin iç tutarlık katsayısı hesaplanmış, Cronbach Alpha $\alpha = .94$ bulunmuştur. Ölçeğin yarıya bölme güvenilirlik katsayılarının $.89$ ve $.90$ olduğu, şema boyutlarının iç tutarlık katsayılarının ise $\alpha = .64-.82$ arasında değiştiği gözlenmiştir. Üst sıra faktör analizi sonucu belirlenen şema alanlarının iç tutarlık katsayıları ise Cronbach Alpha $\alpha = .64-.82$ arasında değişmektedir.

2.2.4. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)

Young (1994) tarafından geliştirilen ölçek, anne- babanın erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturduğu düşünülen çeşitli davranışlarını içermekte olup, 72 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler kuramsal olarak duygusal yoksunluk, terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık, bağımlılık/ yetersizlik, kusurluluk/utanç, başarısızlık, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik, kendini feda, hak görme/büyüklük, yetersiz özdenetim, iç içelik/gelişmemiş benlik, karamsarlık, duyguları bastırma, cezalandırılma, onay arayıcılık ve boyun eğicilik şemalarıyla ilişkilidir (Young, 1994). Ölçeğin Türkçe uyarlaması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2008) tarafından yapılmıştır. Üniversite örnekleminde yürütülen çalışmada 8 maddenin örneklem için temsil edici olmaması sebebiyle 64 madde üzerinden değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucu ortaya çıkan ebeveynlik boyutları kuralcı/kalıplıyıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, başarı odaklı, kontrol etmeyen/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve duygularını bastıran değişime kapalı/ ebeveynlik olarak belirlenmiştir (Soygüt ve ark., 2008). Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ebeveynlik boyutları bakımından anne formunda $\alpha=.53-.86$; baba formunda ise $\alpha=.61-.89$ arasında değiştiği bulunmuştur. Anne formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı $\alpha=.90$, baba formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı ise yine $\alpha=.90$ bulunmuştur. Yarıya bölme güvenilirliği Spearman Brown eşit yarımlar güvenilirliği anne formunda .82 iken baba formunda ise .83 olarak hesaplanmıştır (Soygüt ve ark., 2008).

2.2.5. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Bu envanter Derogatis (1992) tarafından psikolojik ve somatik semptomların değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin kısa versiyonu niteliğindedir. Ölçek 53 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği Türkçe uyarlama çalışmaları Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmıştır. Yapılan faktör analizi ölçeğin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve düşmanlık olmak üzere beş

boyuttan oluştuğunu göstermiştir. İç tutarlığa ilişkin yapılan üç ayrı çalışmada ölçeğin toplam puanından elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlık katsayılarının $\alpha=.96$ ve $.95$; alt ölçekler için elde edilen katsayıların ise $\alpha=.55$ ve $.86$ arasında değiştiği bulunmuştur.

2.3. İŞLEM

Katılımcılara demografik bilgi formu ve diğer ölçekler bir arada, kapalı zarflarda ve yorgunluk etkisini ortadan kaldırmak amacıyla terazileme yöntemi ile dengelenerek verilmiştir. Aydınlatılmış onam formu (bkz. Ek 6) ile katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiş, gizlilik ilkesi belirtilmiş, katılımın gönüllülük esasına dayandığı vurgulanmış ve onayları alınmıştır. Uygulamalar yaklaşık 45 dakika civarında sürmüştür. Veri toplama işlemi Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izin alınmasıyla birlikte Kasım 2014- Mart 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada kullanılan ölçüm araçlarından Young Şema Ölçeği (YSÖ-KF3)'nin “duygusal yoksunluk”, “başarısızlık”, “karamsarlık”, “sosyal izolasyon/güvensizlik”, “duygusal bastırma”, “onay arayıcılık”, “iç içe geçme/bağımlılık”, “ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim”, “kendini feda”, “terk edilme”, “cezalandırılma”, “kusurluluk”, “tehditlere karşı dayanıksızlık” ve “yüksek standartlar” şema boyutları olmak üzere 14 puan türü elde edilmiştir. Young Şema Ölçeği (YSÖ-KF3)'nin “kopukluk”, “zedelenmiş özerklik”, “zedelenmiş sınırlar”, “başkalarına yönelimlilik” ve “yüksek standartlar” şema alanları olmak üzere 5 puan türü elde edilmiştir. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)'nin anne ve baba formları için ayrı ayrı “kuralcı/kalıplayıcı”, “küçümseyici/kusur bulucu”, “duygusal bakımdan yoksun bırakıcı”, “sömürücü/istismar edici”, “aşırı koruyucu/evhamlı”, “koşullu/başarı odaklı”, “aşırı izin verici/sınırsız”, “kötümser/endişeli”, “cezalandırıcı” ve “duygularını bastıran/değişime kapalı” olmak üzere toplam 20 puan türü elde edilmiştir. Kısa Semptom Envanteri (KSE)'nin analizi için toplam puandan oluşan tek bir puan türü kullanılmıştır.

Araştırmada göç etmiş aileler ve g etmemiş aileler arasında erken dönem uyumsuz şemalar açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla her boyut için ayrı ayrı 2X3 Tekrar lümlü ANOVA analizi yapılmıştır. G etmiş aileler ile g etmemiş aileler arasında şema alanları açısından anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla her alan için ayrı ayrı 2X3 Tekrar lümlü ANOVA analizi yapılmıştır. G etmiş aileler ve etmemiş aileler arasında algılanan ebeveynlik stilleri açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla algılanan ebeveynlik stilleri leğinin anne ve baba formu için ver her stil için ayrı ayrı 2X3 Tekrar lümlü ANOVA analizleri yapılmıştır. G etmiş aileler ve etmemiş aileler arasında psikolojik iyilik hali açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA analizi yapılmıştır.

3. BÖLÜM BULGULAR

Analizlere başlanmadan önce olası veri girme hatalarının önüne geçmek amacıyla öncelikle veri girişi kontrol edilmiştir. Ardından kayıp ve uç değer analizleri yapılmıştır. Kayıp değerler için ilgili maddenin ortalama puanı atanmıştır. Analizler ayrı ayrı yürütüleceği ve zor ulaşılan bir örneklem olduğu için veri kaybı olmaması adına uç değer analizleri her ölçek için ayrı ayrı yapılmış ve Z puana göre ± 3.5 'un dışında olan puanlar analiz dışında bırakılmıştır.

Bu bölümde araştırmanın temel sorusu olan zorunlu göç yaşantısı olan aileler ve olmayan ailelerin şema terapi modeli açısından incelenmesine dair analiz sonuçları rapor edilmiştir. Araştırma soruları ayrı alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

3.1. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, YŞÖ-KF3'ten elde edilen boyut puanlarının (duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda, terk edilme, cezalandırılma, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık ve yüksek standartlar) göç durumuna göre ve anne,baba,çocuk olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla her bir boyut için ayrı ayrı yapılmış olan göç durumu 2 düzey(Göç etmiş - Göç etmemiş) ve Anne-baba-çocuk olma durumu 3 düzey olmak üzere 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilecektir. Sonuçlar her boyut için ayrı ayrı sunulmuştur.

3.1.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Duygusal Yoksunluk Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin duygusal yoksunluk şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.992, 384.462) = 14.416, p < .0001$,

$\eta^2=.070$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 193) = 0.155, p>.05, \eta^2=.001$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.992, 384.462) = 1.462, p>.05, \eta^2=.008$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne grubundaki bireylerin (ort=1.71, ss=.78, n=195) ve baba grubundaki bireylerin (ort=1.87, ss=.86, n=195) çocuk grubundaki bireylere (ort=1.53, ss=.66, n=195) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.1.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Başarısızlık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin başarısızlık şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 193) = 9.268, p<.01, \eta^2=.046$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.986, 383.274) = 8.171, p<.001, \eta^2=.041$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.986, 383.274) = 1.576, p>.05, \eta^2=.008$).

Göç durumuna göre;

- Göç yaşantısı olmayan ailelerdeki bireylerin (ort=1.85, ss=.80, n=270) olan ailelerdeki bireylere (ort=1.65, ss=.57, n=315) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne grubundaki bireylerin (ort=1.76, ss=.69, n=195) ve çocuk grubundaki bireylerin (ort=1.85, ss=.78, n=195) baba grubundaki bireylere (ort=1.62, ss=.58, n=195) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.1.3. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Karamsarlık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin karamsarlık şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 994, 384.746) = 5.445, p < .01, \eta^2 = .027$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 193) = 1.455, p > .05, \eta^2 = .007$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 994, 384.746) = .760, p > .05, \eta^2 = .004$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne grubundaki bireylerin (ort=2.24, ss=1.00, n=195) ve çocuk grubundaki bireylerin (ort=2.28, ss=1.00, n=195) baba grubundaki bireylere (ort=2.03, ss=.90, n=195) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.1.4. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin sosyal izolasyon/ güvensizlik şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 193) = 0.322, p > .05, \eta^2 = .002$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 965, 379.175) = 3.027, p > .05, \eta^2 = .015$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 965, 379.175) = 1.112, p > .05, \eta^2 = .006$).

3.1.5. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Duyguları Bastırma Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin duyguları bastırma şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 193) = 0.032, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.923, 371.071) = 2.429, p > .05, \eta^2 = .012$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.923, 371.071) = 2.789, p > .05, \eta^2 = .014$).

3.1.6. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Onay Arayıcılık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin onay arayıcılık şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.960, 378.212) = 5.525, p < .01, \eta^2 = .028$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 193) = 1.898, p > .05, \eta^2 = .010$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.960, 378.212) = .081, p > .05, \eta^2 = .000$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Çocuk grubundaki bireylerin ($ort=3.47, ss=.98, n=195$) anne ve baba grubundaki bireylere (sırasıyla, $ort=3.24, ss=.99, n=195$; $ort=3.24, ss=1.02, n=195$) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.1.7. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin İççe Geçme/ Bağımlılık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin iççe geçme/ bağımlılık şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.974, 381.077) = .846, p > .05$,

$\eta^2=.004$) ve göç durumunun ($F(1, 193) = .012, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkilerinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ancak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmüştür ($F(1.974, 381.077) = 3.177, p < .05, \eta^2 = .016$). Ortak etkinin kaynağını bulmak için yapılan değerlendirmelerde zorunlu göç yaşantısı olmayan ailelerden anne grubundaki bireylerin, zorunlu göç yaşantısı olan ailelerden anne grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (sırasıyla, ort.= 1.85, 1.66).

3.1.8. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Özdenetim Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin ayrıcalıklılık/ yetersiz özdenetim şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.984, 382.866) = 17.617, p < .001, \eta^2 = .084$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 193) = .637, p > .05, \eta^2 = .003$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.984, 382.866) = .478, p > .05, \eta^2 = .002$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Çocuk grubundaki bireylerin (ort=3.34, ss=1.00, n=195) anne ve baba grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=2.92, ss=.96, n=195; ort=2.97, ss=.96, n=195) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.1.9. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Kendini Feda Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin kendini feda şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.996, 385.298) = 19.459, p < .001, \eta^2 = .092$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 193) = .000, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu

ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 996, 385.298) = .847, p > .05, \eta^2 = .004$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne grubundaki bireylerin (ort=3.50, ss=1.09, n=195) baba ve çocuk grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=3.14, ss=1.00, n=195; ort=2.94, ss=1.04, n=195) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.1.10. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Terk Edilme Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin terk edilme şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 193) = 4.524, p < .05, \eta^2 = .023$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.890, 364.764) = 2.176, p > .05, \eta^2 = .011$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.890, 364.764) = 1.957, p > .05, \eta^2 = .010$).

Göç durumuna göre;

- Göç yaşantısı olan ailelerdeki bireylerin (ort=1.84, ss=.83, n=315) olmayan ailelerdeki bireylere (ort=1.67, ss=.72, n=270) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

3.1.11. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Cezalandırılma Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin cezalandırılma şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.966, 379.384) = 2.884, p > .05, \eta^2 = .015$) ve göç durumunun ($F(1, 193) = .027, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkilerinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun

anlamli bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür (F (1.966, 379.384) = .073, $p > .05$, $\eta^2 = .000$).

3.1.12. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Kusurluluk Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin kusurluluk şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun (F (1.848, 356.743) = 1.448, $p > .05$, $\eta^2 = .007$) ve göç durumunun (F (1, 193) = .003, $p > .05$, $\eta^2 = .000$) temel etkilerinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür (F (1.848, 356.743) = .301, $p > .05$, $\eta^2 = .002$).

3.1.13. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Tehditler Karşısında Dayanıksızlık Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin tehditler karşısında dayanıksızlık şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun (F (1.962, 378.722) = .394, $p > .05$, $\eta^2 = .002$) ve göç durumunun (F (1, 193) = 2.578, $p > .05$, $\eta^2 = .013$) temel etkilerinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ancak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmüştür (F (1.962, 378.722) = 3.286, $p < .05$, $\eta^2 = .017$). Ortak etkinin kaynağını bulmak için yapılan değerlendirmelerde zorunlu göç yaşantısı olan ailelerin çocuk grubunu oluşturan bireylerin, zorunlu göç yaşantısı olmayan ailelerin çocuk grubunu oluşturan bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (sırasıyla, ort. = 2.49, 2.07).

3.1.14. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Yüksek Standartlar Şema Boyutu Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin kusurluluk şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz

sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 988, 383.742) = 1.665, p > .05, \eta^2 = .009$) ve göç durumunun ($F(1, 193) = 3.059, p > .05, \eta^2 = .016$) temel etkilerinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 988, 383.742) = 1.025, p > .05, \eta^2 = .005$).

Göç durumuna göre YŞÖ-KF3'ün alt boyutlarına dair ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1 Erken Dönem Uyumsuz Şemalara Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması

Şemalar	Göç etmiş (N= 315)		Göç etmemiş (N= 270)	
	ort.	ss.	ort.	SS.
Duygusal Yoksunluk	1.68	0.76	1.72	0.80
Başarısızlık	1.65	0.57	1.85	0.80
Karamsarlık	2.24	1.00	2.12	0.94
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	2.07	0.75	2.04	0.81
Duyguları Bastırma	2.26	0.91	2.24	0.99
Onay Arayıcılık	3.39	1.05	3.23	0.94
İçiçe Geçme/ Bağımlılık	1.75	0.71	1.76	0.71
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Özdenetim	3.12	1.02	3.03	0.97
Kendini Feda	3.20	1.07	3.20	1.06
Terk Edilme	1.84	0.83	1.67	0.72
Cezalandırılma	3.53	1.07	3.51	1.01
Kusurluluk	1.49	0.62	1.48	0.58
Tehditlere Karşı Dayanıksızlık	2.40	1.08	2.21	0.97
Yüksek Standartlar	3.14	1.32	2.91	1.27

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Anne-baba-çocuk gruplarına göre YŞÖ-KF3'ün alt boyutlarına dair ortalama, standart sapma ve anlamlılık değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 Erken Dönem Uyumsuz Şemalara Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması

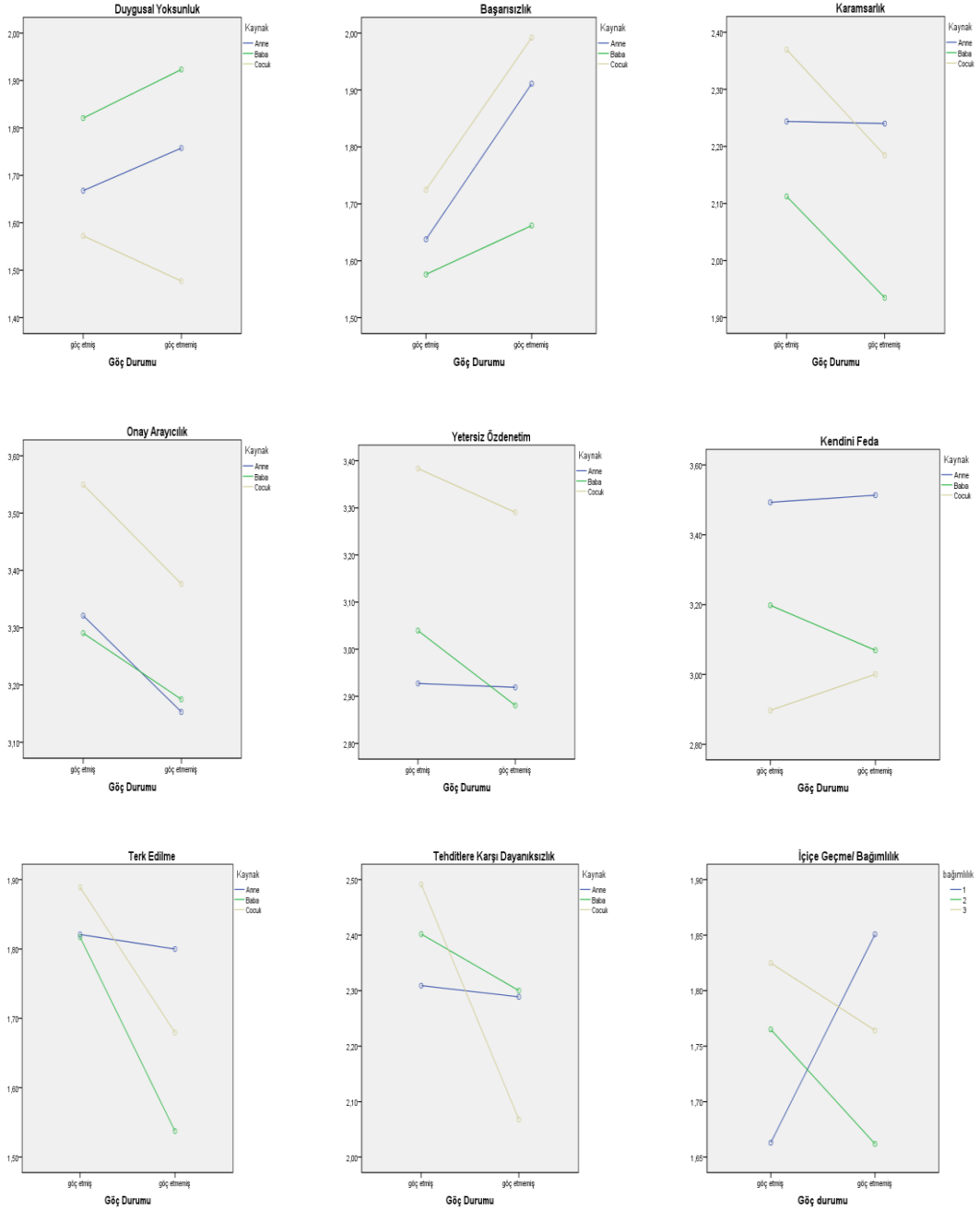
Şemalar	Anne (N= 195)		Baba (N= 195)		Çocuk (N=195)	
	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.
Duygusal Yoksunluk	1.71	0.78	1.87	0.86	1.53	0.66
Başarısızlık	1.76	0.69	1.62	0.58	1.85	0.78
Karamsarlık	2.24	1.00	2.03	0.90	2.28	1.00
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	1.99	0.74	2.04	0.75	2,16	0.83
Duyguları Bastırma	2.17	0.93	2.36	1.00	2,22	0.90
Onay Arayıcılık	3.24	0.99	3.24	1.02	3.47	0.98
İççe Geçme/ Bağımlılık	1.75	0.71	1.71	0.65	1.80	0.76
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Özdenetim	2.92	0.96	2.96	0.96	3.34	1.00
Kendini Feda	3.50	1.09	3.14	1.00	2.94	1.04
Terk Edilme	1.81	0.83	1.69	0.73	1.79	0.78
Cezalandırılma	3.51	1.04	3.63	1.05	3.42	1.03
Kusurluluk	1.43	0.52	1.52	0.64	1.50	0.64
Tehditlere Karşı Dayanıksızlık	2.30	1.05	2.35	1.06	2.30	1.00
Yüksek Standartlar	2.93	1.28	3.09	1.36	3.10	1.27

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Gruplar arasında anlamlı fark çıkan erken dönem uyumsuz şema boyutları için pilot grafikler şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1 Gruplar Arasında Anlamlı Fark Olan Şema Boyutlarına Ait Pilot Grafikler

3.2. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ŞEMA ALANLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, YŞÖ-KF3'ten elde edilen şema alanı puanlarının(kopukluk şema alanı, zedelenmiş özerklik şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanı, başkalarına yönelimlilik şema alanı, yüksek standartlar şema alanı) göç durumuna göre ve anne,baba,çocuk olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla her bir boyut için ayrı ayrı yapılmış olan göç durumu 2 düzey (Göç etmiş - Göç etmemiş) ve Anne-baba-çocuk olma durumu 3 düzey olmak üzere 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilecektir. Sonuçlar her şema alanı için ayrı ayrı sunulacaktır.

3.2.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Kopukluk Şema Alanı Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin kopukluk şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 206) = 0.417, p > .05, \eta^2 = .002$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.944, 400.518) = 1.047, p > .05, \eta^2 = .005$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.944, 400.518) = 1.611, p > .05, \eta^2 = .008$).

3.2.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Zedelenmiş Özerklik Şema Alanı Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin zedelenmiş özerklik şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 206) = 1.212, p > .05, \eta^2 = .006$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.978, 407.460) = .468, p > .05, \eta^2 = .002$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ancak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmüştür ($F(1.978, 407.460) = 3.328, p < .05, \eta^2 = .016$).

Ortak etkinin kaynağını bulmak için yapılan değerlendirmelerde zorunlu göç yaşantısı olmayan ailelerden anne grubundaki bireylerin zorunlu göç yaşantısı olan ailelerden anne grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (sırasıyla, ort.= 2.11, 1.87).

3.2.3. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 984, 408.714) = 19.517, p < .001, \eta^2 = .087$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 206) = .030, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 984, 408.714) = .187, p > .05, \eta^2 = .001$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Çocuk grubundaki bireylerin (ort=3.38, ss=1.01, n=208) anne ve baba grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=2.94, ss=.96, n=208; ort=3.00, ss=.96, n=208) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.2.4. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Başkalarına Yönelimlilik Şema Alanı Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin başkalarına yönelimlilik şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 993, 410.634) = 3.267, p < .05, \eta^2 = .016$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 206) = .013, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 993, 410.634) = .125, p > .05, \eta^2 = .001$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne grubundaki bireylerin (ort=3.40, ss=.91, n=208) baba ve çocuk grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=3.25, ss=.89, n=208; ort=3.24, ss=.87, n=208) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (LSD).

3.2.5. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Yüksek Standartlar Şema Alanı Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin yüksek standartlar şema alanı açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 206) = .144, p > .05, \eta^2 = .001$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.974, 406.634) = 1.037, p > .05, \eta^2 = .005$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.974, 406.634) = .388, p > .05, \eta^2 = .002$).

Göç durumuna göre YŞÖ-KF3'ün şema alanına dair ortalama, standart sapma ve anlamlılık değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3 Şema Alanlarına Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması

Şemalar	Göç Etmiş (N= 208)		Göç Etmemiş (N= 208)	
	ort.	ss.	ort.	ss.
Kopukluk Şema Alanı	1.78	0.59	1.83	0.72
Zedelenmiş Özerklik Şema Alanı	1.94	0.63	2.02	0.76
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	3.11	1.01	3.08	0.99
Başkalarına yönelimlilik Şema Alanı	3.30	0.90	3.29	0.89
Yüksek Standartlar Şema Alanı	2.80	0.81	2.76	0.78

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Anne-baba-çocuk grupları için YŞÖ-KF3'ün şema alanına dair ortalama, standart sapma ve anlamlılık değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4 Şema Alanlarına Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması

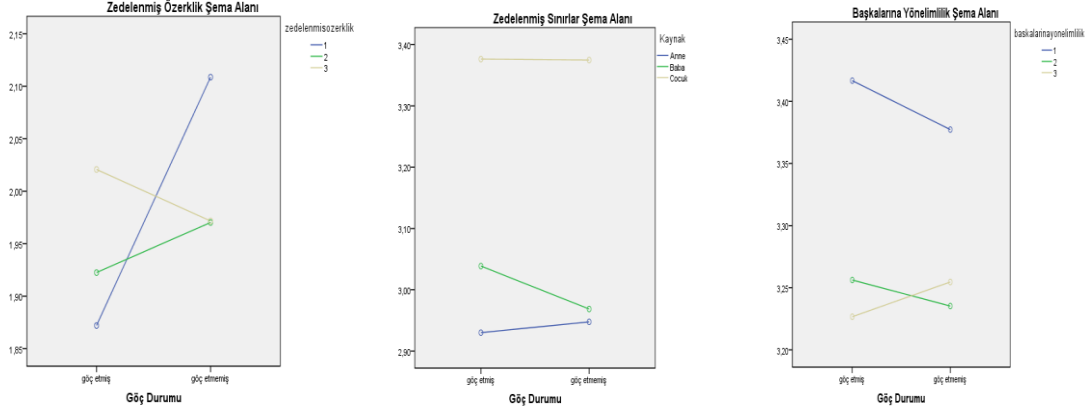
Şemalar	Anne (N= 208)		Baba (N= 208)		Çocuk (N=208)	
	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.
Kopukluk	1.80	0.68	1.85	0.67	1.77	0.62
Şema Alanı						
Zedelenmiş	1.99	0.71	1.95	0.67	2.00	0.71
Özerklik Şema						
Alanı						
Zedelenmiş	2.94	0.96	3.00	0.96	3.38	1.01
Sınırlar Şema						
Alanı						
Başkalarına	3.40	0.91	3.25	0.89	3.24	0.87
yönelimlilik						
Şema Alanı						
Yüksek	2.73	0.78	2.82	0.78	2.77	0.81
Standartlar						
Şema Alanı						

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamli fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Gruplar arasında anlamli fark çıkan şema alanları için pilot grafik şekil 2'de verilmiştir

Şekil 2 Gruplar Arasında Anlamlı Fark Olan Şema Alanlarına Ait Pilot Grafikler

3.3. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ALGILANAN EBEVEYNLİK STİLLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.3.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Annelerine Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde, YEBÖ'nün annelik boyutundan elde edilen puanların (kuralcı/kalıpçı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, somürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı, değişime kapalı/duyguları bastıran) göç durumuna göre ve anne,baba,çocuk olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla her ebeveynlik stili için ayrı ayrı yapılmış olan göç durumu 2 düzey (Göç etmiş - Göç etmemiş) ve anne-baba-çocuk olma durumu 3 düzey olmak üzere 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilecektir. Sonuçlar her ebeveynlik stili için ayrı ayrı sunulacaktır.

3.3.1.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Kuralcı/ Kalıplı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik kuralcı/ kalıplı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 2.677, p > .05, \eta^2 = .015$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.899,$

341.828) = .658, $p > .05$, $\eta^2 = .004$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.899, 341.828) = 2.870$, $p > .05$, $\eta^2 = .016$).

3.3.1.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Küçümseyici/ Kusur Bulucu Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik küçümseyici/ kusur bulucu ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 1.317$, $p > .05$, $\eta^2 = .007$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.993, 358.765) = .914$, $p > .05$, $\eta^2 = .005$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.993, 358.765) = 2.938$, $p > .05$, $\eta^2 = .016$).

3.3.1.3. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.949, 350.906) = 26.650$, $p < .001$, $\eta^2 = .129$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = 1.669$, $p > .05$, $\eta^2 = .009$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmüştür ($F(1.949, 350.906) = 5.237$, $p < .01$, $\eta^2 = .028$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Baba grubundaki bireylerin (ort=2,48, ss=1.06, n=182) anne ve çocuk grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=2,25, ss=.91, n=182; ort=1,88, ss=.80, n=182) oranla, ayrıca anne grubundaki bireylerin (ort=2,25, ss=.91, n=182) çocuk grubundaki bireylere (ort=1,88, ss=.80, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

Ortak etkinin kaynağını bulmak için yapılan değerlendirmelerde zorunlu göç yaşantısı olmayan ailelerden anne grubundaki bireylerin zorunlu göç yaşantısı olan ailelerden anne ve çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (sırasıyla, ort.= 2.48, 2.04, 1.88).

3.3.1.4. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Sömürücü/ İstismar Edici Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik sömürücü/ istismar edici ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 180) = 6.145, p < .005, \eta^2 = .033$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = .254, p > .05, \eta^2 = .001$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 180) = .403, p > .05, \eta^2 = .002$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Baba grubundaki bireylerin (ort=1,11, ss=.27, n=182) çocuk grubundaki bireylere (ort=1,03, ss=.10, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.1.5. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Aşırı Koruyucu/ Evhamlı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik aşırı koruyucu/ evhamlı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 180) = 13.886, p < .001, \eta^2 = .072$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = .017, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 180) = .427, p > .05, \eta^2 = .002$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Çocuk grubundaki bireylerin (ort=3,19, ss=.92, n=182) anne ve baba grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=2,91, ss=.85, n=182; ort=2,81, ss=.80, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.1.6. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Koşullu/ Başarı Odaklı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik aşırı koşullu/ başarı odaklı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 5.907, p < .05, \eta^2 = .032$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.793, 322.720) = .615, p > .05, \eta^2 = .003$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.793, 322.720) = .718, p > .05, \eta^2 = .004$).

Göç durumuna göre;

- Göç yaşantısı olan ailelerdeki bireylerin (ort=3.48, ss=1.23, n=288) olmayan ailelerdeki bireylere (ort=3.15, ss=1.18, n=258) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

3.3.1.7. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Aşırı İzin Verici/ Sınırsız Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik izin verici/ sınırsız ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.928, 347.118) = 8.236, p < .001, \eta^2 = .044$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = 1.654, p > .05, \eta^2 = .009$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek

olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 928, 347.118) = 1.187, p > .05, \eta^2 = .007$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Baba grubundaki bireylerin ($ort=1,67, ss=.77, n=182$) çocuk grubundaki bireylere ($ort=1,41, ss=.53, n=182$) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.1.8. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Kötümser/ Endişeli Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik kötümser/ endişeli ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = .287, p > .05, \eta^2 = .002$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 923, 346.064) = 1.765, p > .05, \eta^2 = .010$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 923, 346.064) = .593, p > .05, \eta^2 = .003$).

3.3.1.9. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Cezalandırıcı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik cezalandırıcı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 930, 347.368) = 5.605, p < .005, \eta^2 = .030$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = .479, p > .05, \eta^2 = .003$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 930, 347.368) = 1.024, p > .05, \eta^2 = .006$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne ve baba grubundaki bireylerin (sırasıyla, ort=2,24, ss=.78, n=182; ort=2,27, ss=.77, n=182) çocuk grubundaki bireylere (ort=2,06, ss=.69, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.1.10. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Değişime Kapalı/ Duyguları Bastıran Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik değişime kapalı/ duyguları bastıran ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.994, 358.965) = 6.509, p < .005, \eta^2 = .035$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = .014, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmüştür ($F(1.994, 358.965) = 4.247, p < .05, \eta^2 = .023$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne grubundaki bireylerin (ort=3.10, ss=1.26, n=182) çocuk grubundaki bireylere (ort=2.73, ss=1.09, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

Ortak etkinin kaynağını bulmak için yapılan değerlendirmelerde zorunlu göç yaşantısı olmayan ailelerden anne grubundaki bireylerin zorunlu göç yaşantısı olan ailelerden anne ve çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (sırasıyla, ort.= 3.28, 2.93, 2.81).

Göç durumuna göre YEBÖ'nün annelik boyutunun alt boyutlarına dair ortalama, standart sapma değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilllerine Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması

Algılanan Ebeveynlik Stilleri	Göç etmiş (N= 288)		Göç etmemiş (N= 258)	
	ort.	ss.	ort.	SS.
Kuralcı/ Kalıplıyıcı	2.75	0.99	2.58	0.95
Küçümseyici/ Kusur Bulucu	1.29	0.48	1.35	0.50
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	2.14	0.95	2.27	0.97
Sömürücü/ İstismar Edici	1.08	0.23	1.07	0.17
Aşırı Koruyucu/ Evhamlı	2.97	0.83	2.98	0.92
Koşullu/ Başarı Odaklı	3.48	1.23	3.15	1.18
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	1.51	0.66	1.59	0.68
Kötümser/ Endişeli	2.44	1.17	2.37	1.23
Cezalandırıcı	2.22	0.77	2.16	0.74
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	2.93	1.16	2.92	1.14

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Anne-baba-çocuk gruplarına göre YEBÖ'nün annelik boyutunun alt boyutlarına dair ortalama, standart sapma ve anlamlılık değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6 Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması

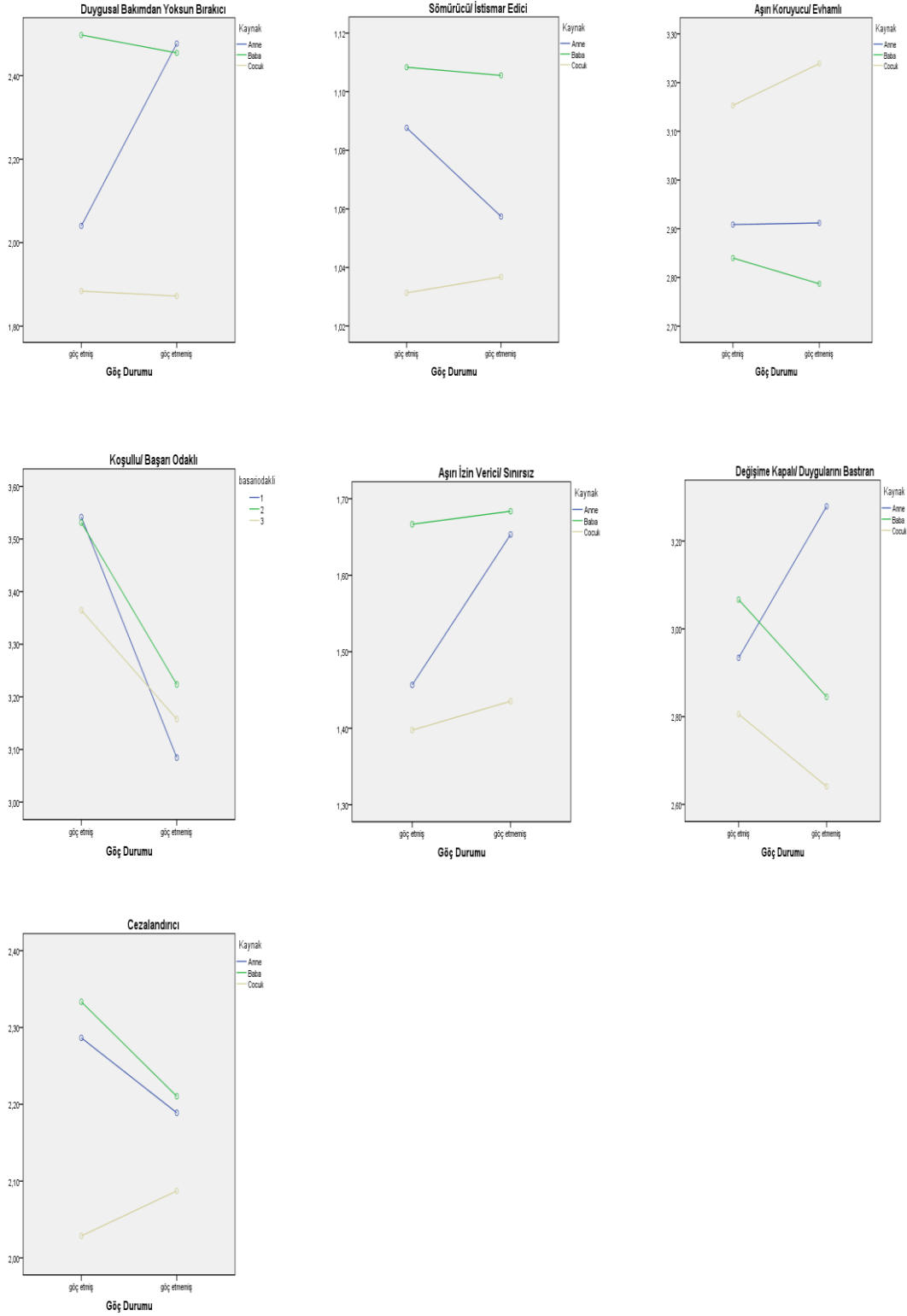
Algılanan Ebeveynlik Stilleri	Anne (N= 182)		Baba (N= 182)		Çocuk (N=182)	
	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.
Kuralcı/ Kalıplayıcı	2.72	1.00	2.63	0.90	2.66	1.02
Küçümseyici/ Kusur Bulucu	1.29	0.47	1.36	0.53	1.31	0.48
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	2.25	0.91	2.48	1.06	1.88	0.80
Sömürücü/ İstismar Edici	1.07	0.20	1.11	0.27	1.03	0.10
Aşırı Koruyucu/ Evhamlı	2.91	0.85	2.81	0.80	3.19	0.92
Koşullu/ Başarı Odaklı	3.33	1.21	3.39	1.20	3.27	1.26
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	1.55	0.66	1.67	0.77	1.41	0.53
Kötümser/ Endişeli	2.52	1.20	2.33	1.13	2.37	1.27
Cezalandırıcı	2.24	0.78	2.27	0.77	2.06	0.69
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	3.10	1.26	2.96	1.07	2.73	1.09

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamli fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Gruplar arasında anlamlı fark çıkan anneye yönelik algılanan ebeveynlik stillerine ait pilot grafikler Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3 Gruplar Arasında Anlamlı Fark Olan Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Pilot Grafikler

3.3.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde, YEBÖ'nün babalık boyutundan elde edilen puanların (kuralcı/ kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı, değişime kapalı/duyguları bastıran) göç durumuna göre ve anne,baba,çocuk olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla her ebeveynlik stili için ayrı ayrı yapılmış olan göç durumu 2 düzey (Göç etmiş - Göç etmemiş) ve anne-baba-çocuk olma durumu 3 düzey olmak üzere 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi sonuçlarına yer verilecektir. Sonuçlar her ebeveynlik stili için ayrı ayrı sunulacaktır.

3.3.2.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Kuralcı/ Kalıplayıcı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik kuralcı/ kalıplayıcı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = .035, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.835, 330.295) = 2.483, p > .05, \eta^2 = .014$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.835, 330.295) = .460, p > .05, \eta^2 = .003$).

3.3.2.2. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Küçümseyici/ Kusur Bulucu Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik küçümseyici/ kusur bulucu ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 6.612, p < .05, \eta^2 = .035$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.959, 352.631) = 2.704, p > .05, \eta^2 = .015$) temel etkisinin anlamlı

olmadığı görülmüştür Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 959, 352.631) = 1.252, p > .05, \eta^2 = .007$).

Göç durumuna göre;

- Göç yaşantısı olmayan ailelerdeki bireylerin (ort=1.44, ss=.56, n=258) olan ailelerdeki bireylere (ort=1.31, ss=.48, n=288) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

3.3.2.3 Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 4.137, p < .05, \eta^2 = .023$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 966, 353.926) = 13.717, p < .001, \eta^2 = .071$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 966, 353.926) = 2.779, p > .05, \eta^2 = .015$).

Göç durumuna göre;

- Göç yaşantısı olmayan ailelerdeki bireylerin (ort=2.57, ss=1.06, n=258) olan ailelerdeki bireylere (ort=2.35, ss=1.04, n=288) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Baba grubundaki bireylerin (ort=2.72, ss=1.12, n=182) anne ve çocuk grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=2.43, ss=.98, n=182; ort=2.22, ss=.99, n=182) oranla ve anne grubundaki bireylerin (ort=2.43, ss=.98, n=182) çocuk grubundaki bireylere (ort=2.22, ss=.99, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.2.4. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Sömürücü/ İstismar Edici Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik sömürücü/ istismar edici ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 4.590, p < .05, \eta^2 = .025$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.681, 302.502) = 8.080, p < .005, \eta^2 = .043$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.681, 302.502) = 2.058, p > .05, \eta^2 = .011$).

Göç durumuna göre;

- Göç yaşantısı olmayan ailelerdeki bireylerin (ort=1.14, ss=.28, n=258) olan ailelerdeki bireylere (ort=1.10, ss=.24, n=288) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne ve baba grubundaki bireylerin (sırasıyla, ort=1.12, ss=.26, n=182; ort=1.17, ss=.33, n=182) çocuk grubundaki bireylere (ort=1.07, ss=.15, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.2.5. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Aşırı Koruyucu/ Evhamlı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik aşırı koruyucu/ evhamlı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.946, 350.794) = 5.191, p < .01, \eta^2 = .028$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = 1.541, p > .05, \eta^2 = .008$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.946, 350.794) = .520, p > .05, \eta^2 = .003$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Çocuk bireylerin (ort=2.90, ss=.81, n=182) baba grubundaki bireylere (ort=2.68, ss=.77, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.2.6. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Koşullu/ Başarı Odaklı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin babaya yönelik koşullu/ başarı odaklı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 5.700, p < .05, \eta^2 = .031$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.889, 340.096) = 4.424, p < .05, \eta^2 = .024$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.889, 340.096) = 2.006, p > .05, \eta^2 = .011$).

Göç durumuna göre;

- Göç yaşantısı olan ailelerdeki bireylerin (ort=3.48, ss=1.21, n=288) olmayan ailelerdeki bireylere (ort=3.18, ss=1.11, n=258) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Baba grubundaki bireylerin (ort=3.51, ss=1.13, n=182) anne ve çocuk grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=3.28, ss=1.17, n=182; ort=3.22, ss=1.20, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.2.7. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Aşırı İzin Verici/ Sınırsız Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik aşırı izin verici/ sınırsız ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi

yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 180) = 8.583, p < .001, \eta^2 = .046$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = 1.078, p > .05, \eta^2 = .006$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 180) = 2.086, p > .05, \eta^2 = .011$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Anne ve baba grubundaki bireylerin (sırasıyla, $ort=1.57, ss=.66, n=182$; $ort=1.70, ss=.78, n=182$) çocuk grubundaki bireylere ($ort=1.44, ss=.54, n=182$) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.2.8. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Kötümser/ Endişeli Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin anneye yönelik kötümser/ endişeli ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = 2.290, p > .05, \eta^2 = .013$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 180) = 355.167, p > .05, \eta^2 = .006$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 180) = .345, p > .05, \eta^2 = .002$).

3.3.2.9. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Cezalandırıcı Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin babaya yönelik cezalandırıcı ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 180) = 9.496, p < .001, \eta^2 = .050$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumunun ($F(1, 180) = .042, p > .05, \eta^2 = .000$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak,

göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.992, 358.525) = .130, p > .05, \eta^2 = .001$).

Anne-baba-çocuk olma durumuna göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları şu şekildedir;

- Baba grubundaki bireylerin (ort=2.41, ss=.84, n=182) anne ve çocuk grubundaki bireylere (sırasıyla, ort=2.20, ss=.74, n=182; ort=2.11, ss=.70, n=182) oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Tukey).

3.3.2.10. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Değişime Kapalı/ Duyguları Bastıran Ebeveynlik Stili Açısından İncelenmesi

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin babaya yönelik değişime kapalı/ duyguları bastıran ebeveynlik stili açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, göç durumunun ($F(1, 180) = .921, p > .05, \eta^2 = .005$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1.960, 352.717) = 1.777, p > .05, \eta^2 = .010$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1.960, 352.717) = .111, p > .05, \eta^2 = .001$).

Göç durumuna göre YEBÖ'nün baba boyutunun alt boyutlarına dair ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilllerine Ait Puanların Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması

Algılanan Ebeveynlik Stilleri	Göç etmiş (N= 288)		Göç etmemiş (N= 258)	
	ort.	ss.	ort.	SS.
Kuralcı/ Kalıplayıcı	2.73	0.94	2.71	0.92
Küçümseyici/ Kusur Bulucu	1.31	0.48	1.44	0.56
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	2.35	1.04	2.57	1.06
Sömürücü/ İstismar Edici	1.10	0.24	1.14	0.28
Aşırı Koruyucu/ Evhamlı	2.84	0.81	2.73	0.77
Koşullu/ Başarı Odaklı	3.48	1.21	3.18	1.11
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	1.54	0.67	1.61	0.68
Kötümser/ Endişeli	2.46	1.19	2.28	1.06
Cezalandırıcı	2.23	0.79	2.25	0.75
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	3.15	1.25	3.28	1.31

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Anne-baba-çocuk gruplarına göre YEBÖ'nün baba boyutunun alt boyutlarına dair ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8 Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Puanların Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması

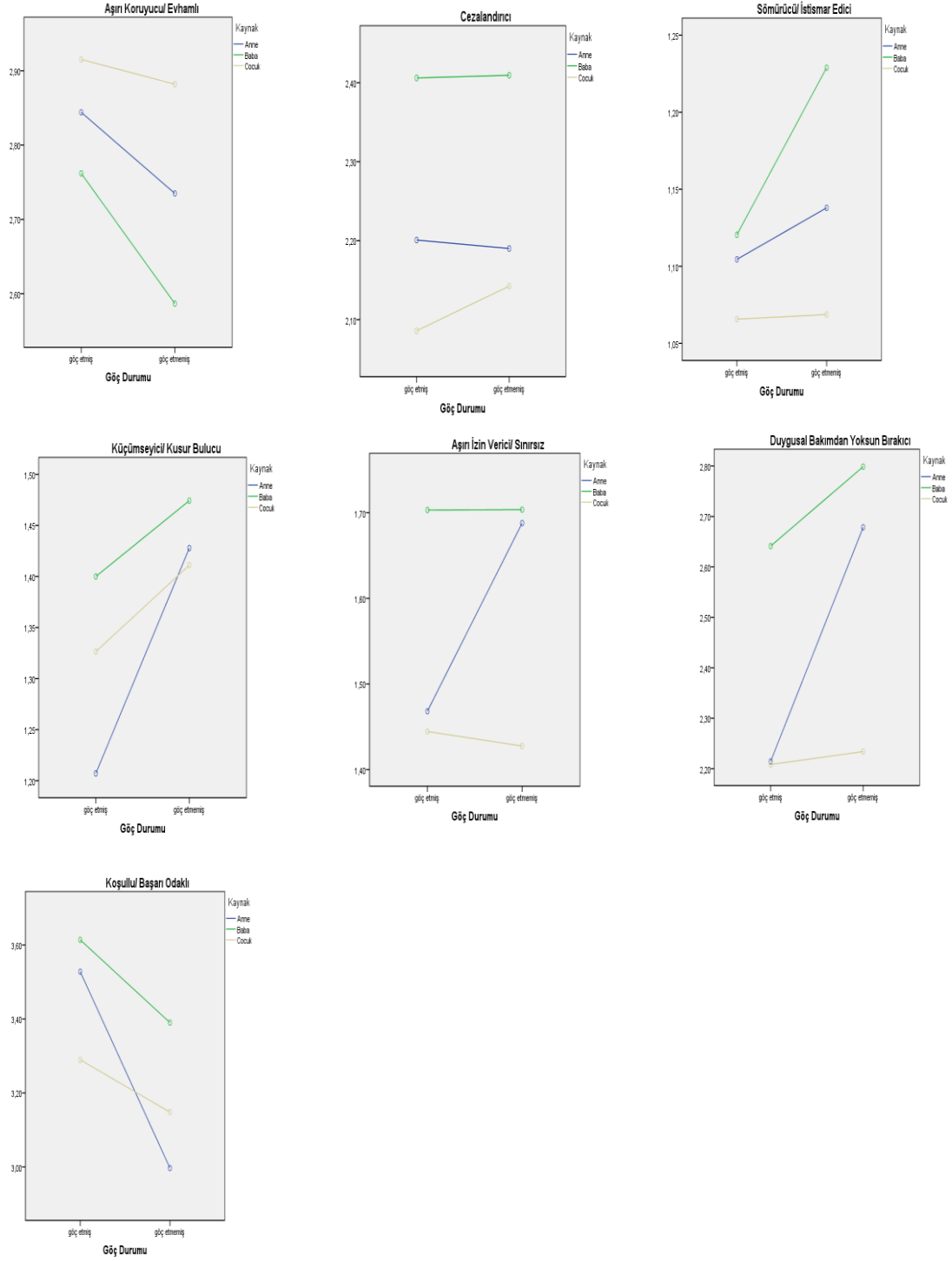
Algılanan Ebeveynlik Stilleri	Anne (N= 182)		Baba (N= 182)		Çocuk (N=182)	
	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.
Kuralcı/ Kalıplıyıcı	2.80	0.98	2.75	0.82	2.62	0.98
Küçümseyici/ Kusur Bulucu	1.31	0.47	1.43	0.55	1.37	0.55
Duygusal Bakımdan Yoksun	2.43	0.98	2.72	1.12	2.22	0.99
Bırakıcı						
Sömürücü/ İstismar Edici	1.12	0.26	1.17	0.33	1.07	0.15
Aşırı Koruyucu/ Evhamlı	2.79	0.79	2.68	0.77	2.90	0.81
Koşullu/ Başarı Odaklı	3.28	1.17	3.51	1.13	3.22	1.20
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	1.57	0.66	1.70	0.78	1.44	0.54
Kötümser/ Endişeli	2.44	1.08	2.37	1.08	2.30	1.23
Cezalandırıcı	2.20	0.74	2.41	0.84	2.11	0.70
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	3.21	1.27	3.33	1.21	3.10	1.35

ort= ortalama, ss= standart sapma

Anlamli fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Gruplar arasında anlamlı fark çıkan babaya yönelik algılanan ebeveynlik stillerine ait pilot grafikler Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4 Gruplar Arasında Anlamlı Fark Olan Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stillerine Ait Pilot Grafikleri

3.4. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN PSİKOLOJİK İYİLİK HALİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin psikolojik iyilik halleri açısından incelenmesi amacıyla 2X3 Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda anne-baba-çocuk olma durumunun ($F(1, 987, 407.375) = 13.25, p < .01, \eta^2_p = .064$) temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Göç durumu ($F(1, 205) = 0.33, p > .05, \eta^2_p = .002$) temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ek olarak, göç durumu ve anne-baba-çocuk olma durumunun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(1, 987, 407.375) = 1.97, p > .05, \eta^2_p = .010$).

Anne-baba-çocuk gruplarından hangilerinin arasında anlamlı fark olduğunu belirlemek amacıyla yapılan tukey post hoc testi sonucunda, annelerin (ort=1.66 ss=0.46, N=207) ve çocukların (ort=1.73 ss=0.50 N=207) babalara (ort=1.55 ss=0.39 N=207) oranla anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldığı bulunmuştur. Çocuk grubundaki bireylerin %64'ünün kadın olmasıyla farkın cinsiyet farklılıklarına dayabileceği düşünülmüş ve cinsiyet değişkeni için Tek Yönlü Anova analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda cinsiyetler arasında farkın anlamlı olduğu ($F(1, 500) = 8.028, p < .01, \eta^2_p = .016$) ve kadınların (ort=1.63, ss=.43) erkeklere oranla (ort.=1.53, ss=.34) daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Zorunlu göç durumuna göre KSE toplam puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9 KSE Toplam Puanlarının Göç Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Göç Etmemiş (N= 321)		Göç Etmemiş (N= 300)	
	ort.	ss.	ort.	ss.
KSE Toplam Puanları	1.65	0.47	1.67	0.48

ort.= ortalama, ss.= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Anne-baba-çocuk gruplarına göre KSE toplam puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10 KSE Toplam Puanlarının Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre Karşılaştırılması

	Anne (N= 207)		Baba (N= 207)		Çocuk (N=207)	
	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.
KSE Toplam Puanları	1.66	0.46	1.55	0.39	1.73	0.50

ort.= ortalama, ss.= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Cinsiyetlee göre KSE toplam puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11 KSE Toplam Puanlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması

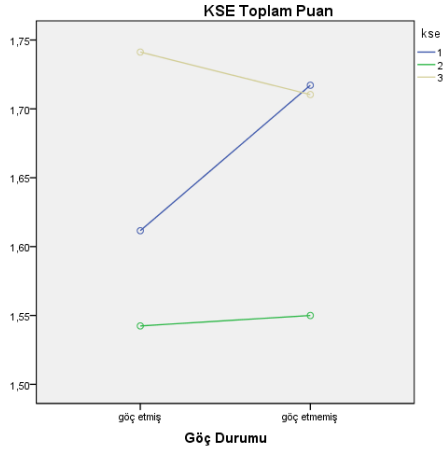
	Kadın (N= 341)		Erkek (N= 280)	
	ort.	ss.	ort.	ss.
KSE Toplam Puanları	1.63	0.43	1.53	0.34

ort.= ortalama, ss.= standart sapma

Anlamlı fark olan değerler koyu renkle yazılmıştır.

Anne-baba-çocuk gruplarına göre anlamlı fark çıkan KSE toplam puanına ait pilot grafik Şekil 3.4’te verilmiştir.

Şekil 5 KSE Toplam Puanlarına Ait Pilot Grafik

Şema Modeli kapsamında ele alınan bağımlı değişkenlere ait analizler sonucunda elde edilen özet bilgi Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12 Şema Modeli Kapsamında Kullanılan Bağımlı Değişkenlere Ait Özet			
Erken Dönem Uyumsuz Şemalar	Şema Alanları	Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri	Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri
<p>Göç Durumuna Göre;</p> <ul style="list-style-type: none"> Başarısızlık şema boyutu açısından göç yaşantısı olmayan > olan Terk edilme şema boyutu açısından göç yaşantısı olan > olmayan 	<p>Göç Durumuna Göre; Fark Yok</p>	<p>Göç Durumuna Göre;</p> <ul style="list-style-type: none"> Koşullu/ Başarı odaklı ebeveynlik stili açısından zorunlu göç yaşantısı olan > olmayan 	<p>Göç Durumuna Göre;</p> <ul style="list-style-type: none"> Koşullu/ başarı odaklı ebeveynlik stili açısından zorunlu göç yaşantısı olan > olmayan Küçümseyici/ kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/ istismar edici ebeveynlik stili açısından göç yaşantısı olmayan > olan
<p>Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre;</p> <ul style="list-style-type: none"> Duygusal yoksunluk ve kendini feda şema boyutları açısından anne ve baba > çocuk Kendini feda şema boyutu açısından anne > baba Onay arayıcılık ve yetersiz özdenetim şema boyutları açısından çocuk > anne ve baba Başarısızlık ve karamsarlık şema boyutları açısından anne ve çocuk > baba 	<p>Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre;</p> <ul style="list-style-type: none"> Zedelenmiş sınırlar şema alanı açısından çocuk > anne ve baba Başkalarına yönelimlilik şema alanı açısından anne > baba ve çocuk 	<p>Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre;</p> <ul style="list-style-type: none"> Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve cezalandırıcı ebeveynlik stili açısından anne ve baba > çocuk Değişime kapalı/ duyguları bastıran ebeveynlik stilleri açısından anne > çocuk Sömürücü ve aşırı izin verici/ sınırsız ebeveynlik stilleri açısından baba > çocuk Aşırı koruyucu/ evhamlı ebeveynlik stili açısından çocuk > anne ve baba Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik stili açısından baba > anne 	<p>Anne-Baba-Çocuk Gruplarına Göre;</p> <ul style="list-style-type: none"> Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/ istismar edici, aşırı izin verici/ sınırsız ebeveynlik stilleri açısından anne ve baba > çocuk Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, başarı odaklı ve cezalandırıcı ebeveynlik stilleri açısından baba > anne ve çocuk Aşırı koruyucu/ evhamlı ebeveynlik stili açısından çocuk > baba
<p>Ortak Etki;</p> <ul style="list-style-type: none"> Bağımlılık/ yetersizlik şema boyutu açısından zorunlu göç yaşantısı olmayan anne > olan anne Tehditler karşısında dayanıksızlık şema boyutu açısından zorunlu göç yaşantısı olan ailelerden çocuk > olmayan çocuk 	<p>Ortak Etki;</p> <ul style="list-style-type: none"> Zedelenmiş özerklik şema alanı açısından zorunlu göç yaşantısı olmayan anne > olan anne 	<p>Ortak Etki;</p> <ul style="list-style-type: none"> Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran ebeveynlik stilleri için göç yaşantısı olmayan anne > olan anne ve çocuk 	<p>Ortak Etki; Fark Yok</p>

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırma ile zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan aileler Şema Terapi Modeli (Young ve ark., 2003) açısından incelenmiştir. Bu bölümde anne-baba-çocuk olma durumunun ve göç durumunun bağımsız değişkenler olarak ele alınmasıyla yapılan analiz sonuçları alan yazın çerçevesinde, her bağımsız değişken için ayrı alt başlıklar altında tartışılacaktır. Çalışma zorunlu göç yaşantısı olan ve olmayan aileleri Şema Terapi Modeli çerçevesinde bilindiği kadarıyla inceleyen ilk çalışma olması bakımından önemlidir.

4.1. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİMESİ

Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesinde ilk olarak zorunlu göç durumuna göre yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, zorunlu göç yaşantısı olan aile bireylerinin olmayan aile bireylerine göre terk edilme şema boyutundan; zorunlu göç yaşantısı olmayan aile bireylerinin ise olan aile bireylerine oranla başarısızlık şema boyutundan anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu bulgular genel olarak göç yaşantısı olan ve olmayan aile bireylerinin erken dönem uyumsuz şema geliştirme örüntülerinin farklı olduğunu düşündürmektedir. Şemaların çoğunun çocukluk ve ergenlik döneminde düzenli olarak tekrarlanmış zarar verici deneyimler sonucu oluştuğu bilgisinden hareketle (Young ve ark., 2003) zorunlu göçün tek başına bireyler üzerinde aşırı negatif bir tutuma yol açmadığı söylenebilir ancak göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin farklı yaşantılarının farklı şemaları tetiklediği şeklinde yorum yapılabilir.

Şema boyutları özelinde bakıldığında, terk edilme şemasına sahip olan bireylerin ilişki içerisinde oldukları önemli diğerlerini güvenilmez algıladıkları ve kendilerini her an terk edebileceklerine yönelik kaygı duydukları bilinmektedir (Young ve ark., 2003). Bu şemaya sahip kişilerin kendilerine bakım veren kişilere ihtiyaç duydukları anlarda sağlıklı tepkiler alamadıkları ya da algılarının bu yönde olduğu söylenebilir. Göç yaşantısı olan grupta bu şema alanının kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek olmasının olası sebeplerine bakıldığında ilk olarak bu kişilerin ebeveynlerinin zorunlu göçü bizzat

yaşamış olmalarından ya da her zaman göçe zorlanabilecekleri olasılığıyla yetişmiş olmalarından dolayı gelen bir güvensizlik duygusunu çocuklarına yansıtmış olabilecekleri düşünülebilir. Ayrıca yerleşim yerinin zorunlu bir şekilde değiştirilmesi kişilerin temel güven duygularında sarsılmaya yol açabilir, bu sarsılmayla beraber kişiler terk edilmeye yönelik genel bir kaygı duymuş ve aynı zamanda bunu çocuklarına yansıtmış olabilirler.

Başarısızlık şemasına sahip bireylerin kendileri hakkında başarısız, beceriksiz ve yetersiz olduklarına dair inançları olduğu bilinmektedir (Young ve ark., 2003). Göç yaşantısı olmayan bireylerin bu şemadan göç yaşantısı olanlara oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Göç yaşantısının bu şema için koruyucu olduğu düşünülebilir. Göç yaşantısı olan ailedeki bireylerin azınlık olmaya ve zorunlu göçe rağmen bir şekilde 'ayakta kalmaları' kendilerini daha güçlü hissetmelerini sağlamış olabilir.

Anne-baba-çocuk olma durumu için yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, anne ve babaların çocuklara oranla duygusal yoksunluk ve kendini feda şemalarında, annelerin babalara oranla başarısızlık, karamsarlık ve kendini feda şemalarından, çocukların anne ve babalara oranla onay arayıcılık ve yetersiz özdenetim şemalarından, çocukların babalara oranla başarısızlık ve karamsarlık şemalarından anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde çocuk grubundaki bireylerin anne ve baba grubundaki bireylere oranla erken dönem uyumsuz şemalardan daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Çocuk grubundaki bireylerin çocukluk ve ergenlik dönemlerinde zarar verici nitelikte davranışlara daha sık maruz kaldıkları söylenebilir (Young ve ark., 2003).

Çocuk grubundaki bireylerin her iki gruba göre onay arayıcılık ve yetersiz özdenetim boyutlarından yüksek puan almaları önemli görülebilir. Anne ve baba grubundaki bireylerin kendi ebeveynlerinden görmediği zarar verebilme ihtimali olan bir tutumu kendi çocuklarına uyguladığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca çocuk grubundaki bireylerin baba grubundaki bireylere oranla başarısızlık ve karamsarlık boyutlarından anlamlı derecede yüksek puan almaları da özellikle baba grubundaki bireylerin algılamadıkları bir tutumu çocuk grubundaki bireylerin algılamaları olarak yorumlanabilir.

Bunların tam tersi olarak anne ve baba grubundaki bireylerin her ikisinin de duygusal yoksunluk ve kendini feda boyutlarından çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan almaları kendi algıladıkları olumsuz bazı tutumları çocuklarına yaşatmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Genel olarak anne grubundaki bireylerin baba grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Bu farklılığın sebebi olarak cinsiyet farklılıkları düşünülebilir. Anne grubundaki bireylerin baba ve çocuk grubundaki bireylere oranla kendini feda şemasından daha yüksek puan almaları toplumda annelik rolüne atfedilen 'fedakarlık' rolüyle uyduğu söylenebilir. Ayrıca alkol bağımlısı kadın ve erkeklerle yapılmış bir çalışmada da kadınların kendini feda şemasından erkeklere oranla daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Shorey ve ark., 2012). Örneklem yapıları farklı olsa da kadınların genel olarak bu şemadan daha yüksek puan aldıkları söylenebilir.

Ortak etkiler açısından bakıldığında bağımlılık/ yetersizlik şema boyutundan zorunlu göç yaşantısı olmayan anne grubundaki bireylerin zorunlu göç yaşantısı olan anne grubundaki bireylerden anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu bulgular genel olarak göç yaşantısının bu boyut için koruyucu etkisinin olabileceğini düşündürmüştür. Zorunlu göç yaşantısı olan anne grubundaki bireylerin, olmayan anne grubundaki bireylere oranla başkalarının yardımını almadan günlük işleri dahi başaramayacaklarına dair daha fazla kaygı duyuyor olabilecekleri söylenebilir.

Anlamlı bir diğer ortak etki olan tehditler karşısında dayanıksızlık şema boyutu için zorunlu göç yaşantısı olan ailelerdeki çocuk grubundaki bireylerin olmayan ailelerdeki çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Zorunlu göç yaşantısı olan ailelerden çocuk grubundaki bireylerin karşılaştıkları zorluklarla başa çıkamayacaklarına yönelik göç yaşantısı olmayan ailelerden çocuk grubundaki bireylere oranla daha fazla kaygı duyuyor olabilecekleri söylenebilir. Ailenin zorunlu göç deneyiminin çocuklarında bu şemanın gelişmesinde katkısı olabileceği düşünülebilir.

4.2. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ŞEMA ALANLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Şema alanları için yapılan analiz sonuçlarına göre zedelenmiş sınırlar ve başkalarına yönelimlilik şema alanları için anne-baba-çocuk olma durumuna göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Çocuk grubundaki bireylerin anne ve baba grubundaki bireylere oranla zedelenmiş sınırlar şema alanından anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu şema alanına sahip kişilerin öz disiplin ya da içsel sınırlar geliştirememiş bireyler olmakla birlikte genellikle fazla hoşgörülü ailelerde yetiştikleri bilinmektedir (Young ve ark., 2003). Bu bilgidен hareketle anne-babaların kendi ebeveynlerine oranla çocuklarını daha az sınır koyarak yetiştirdikleri şeklinde yorum yapılabilir. Bu bulguyu destekler nitelikte olan kuşaklar arasında ebeveynlik stillerini inceleyen bir çalışmada, bu araştırmanın örneklemini oluşturan anne-babalarla benzer yaş grubundaki bireylerin kendi ebeveynlerine göre daha ılımlı ve demokratik bir ebeveynlik tutumları olduğu görülmüştür (Zervides ve Knowles, 2007).

Anne grubundaki bireylerin başkalarına yönelimlilik şema alanından baba ve çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu şema alanından yüksek puan alan kişilerin kendi ihtiyaçlarından ziyade diğerlerinin ihtiyaçlarını düşündükleri ve karar verirken başka insanların düşüncelerine göre hareket ettikleri bilinmektedir (Young ve ark., 2003). Kendini feda şemasıyla tutarlı olarak toplumdaki anneliğe atfedilen rollerle bu alandan anne grubundaki bireylerin daha yüksek puan alması ilişkili olabilir.

Ortak etkiler açısından bakıldığında zedelenmiş özerklik şema alanı için zorunlu göç yaşantısı olmayan annelerin olan annelere göre anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Genel olarak göç yaşantısının bu şema alanı açısından koruyucu etkisinin olduğu düşünülebilir. Zorunlu göç yaşantısı olmayan anne grubundaki bireylerin ebeveynlerinden ayrılma ve bireyselleşme konularında göç yaşantısı olan annelere oranla daha başarısız olduğu söylenebilir.

4.3. ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN ALGILANAN EBEVEYNLİK STİLLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİMESİ

4.3.1. Zorunlu Göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Anneye Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından Değerlendirilmesi

Anneye yönelik algılanan ebeveynlik stilleri için yapılan analiz sonuçlarına göre ilk olarak zorunlu göç durumuna bakıldığında zorunlu göç yaşantısı olan ailelerin olmayan ailelere göre koşullu/ başarı odaklı ebeveynlik stili açısından anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Zorunlu göç yaşantısı olan ailelerdeki bireylerin annelerinin başarı ve rekabete önem veren, başarılı olma koşulunda çocuğuna daha fazla ilgi gösteren bireyler olabileceği söylenebilir. Bu durumun arka planında azınlık olmanın ve bu sebeple kabul görebilmek için başarılı olunması gerektiği şeklinde bir inancın yatabileceği söylenebilir.

Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik stili için baba grubundaki bireylerin anne ve çocuk grubundaki bireylere oranla ayrıca anne grubundaki bireylerin çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Cezalandırıcı ebeveynlik stili için anne ve baba grubundaki bireyler çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan almışlardır. Bu bulgular genel olarak çocuk grubunun anne ve baba gruplarına göre annelerinde duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve cezalandırıcı ebeveynlik stillerini daha az aldıkları şeklinde yorumlanabilir. Anne ve baba gruplarındaki bireylerin annelerinin çocuklarına sevgi ve özen göstermemiş, vakit ayırmamış, yakınlık kurmamış, yanlış bir şey yaptıklarında cezalandırmış ve sert bir şekilde eleştirmiş olabilecekleri söylenebilir. Bu sebeple anne ve baba grubundaki bireylerin kendi annelerini duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve cezalandırıcı olarak algılamış olabilecekleri ve bir şekilde bu olumsuz ebeveynlik stillerini kendi çocuklarına aktarmadıkları söylenebilir. Baba grubundaki bireylerin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik stili için anne grubundaki bireylere oranla daha yüksek puan almış olmaları cinsiyet farklılığından kaynaklanıyor olabilir

Sömürücü ve aşırı izin verici/ sınırsız ebeveynlik stillerinden baba grubundaki bireylerin çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları

görülmektedir. Ayrıca değişime kapalı/ duyguları bastıran ebeveynlik stili için anne grubundaki bireylerin çocuk grubundakilere oranla daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu bulgular genel olarak anne grubundaki ve baba grubundaki bireylerin annelerine yönelik kendi algıladıkları olumsuz ebeveynlik stillerini çocuklarına aktarmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Aşırı koruyucu/ Evhamlı ebeveynlik stilinden çocuk grubundaki bireylerin anne ve baba grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Çocuk grubundaki bireylerin iki gruptaki bireylere oranla yüksek puan alması anlamlı görülebilir. Çocuk grubundaki bireylerin annelerinin çocuklarına karşı aşırı koruyucu davranmış olabilecekleri, çocuklarının başlarına bir şey gelmesine yönelik aşırı kaygı duymuş ve sorumluluk almalarına çok müsaade etmemiş olabilecekleri söylenebilir. Bu açılardan anne ve baba grubundaki bireylerin kendi annelerinin onlara böyle davranmadıkları ancak bir şekilde anne grubundaki bireylerin çocuklarının bu olumsuz ebeveynlik stilini algılamalarına yol açacak şekilde davranmış olabilecekleri söylenebilir.

Ortak etki açısından bakıldığında duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve değişime kapalı/ duygularını bastıran ebeveynlik stili için zorunlu göç yaşantısı olmayan anne grubundaki bireylerin olan anne ve çocuk grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Genel olarak bu ebeveynlik stilleri için göç yaşantısının koruyucu etkisinin olduğu düşünülebilir. Göç yaşantısı olmayan annelerin olan anneler ve çocukları ile karşılaştırıldığında kendi annelerinden yeterli sevgi, ilgi ve desteği görmemiş olabilecekleri ayrıca anneleriyle duygu paylaşımı yapamamış olabilecekleri söylenebilir.

4.3.2. Zorunlu göç Yaşantısı Olan ve Olmayan Ailelerin Babaya Yönelik Algılanan Ebeveynlik Stilleri Açısından Değerlendirilmesi

Babaya yönelik algılanan ebeveynlik stilleri için yapılan analiz sonuçlarına göre ilk olarak zorunlu göç durumuna bakıldığında zorunlu göç yaşantısı olmayan aile bireylerinin olan aile bireyelerine oranla küçümseyici/ kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve sömürücü/ istismar edici ebeveynlik stillerinden; zorunlu göç yaşantısı

olan aile bireylerinin olmayan aile bireyelerine oranla ise koşullu/ başarı odaklı ebeveynlik stilinden anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu bulgular genel olarak zorunlu göç yaşantısı olmayan aile bireyelerinin babalarının ebeveynlik stillerine yönelik daha fazla olumsuz algıya sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Zorunlu göç yaşantısı olmayan aile bireyelerinin babalarının çocuklarına yönelik eleştireci, istismar edici, kendilerini değersiz ve beceriksiz hissetmesine yol açabilecek davranışlarda bulunmuş, yeterince sevgi ve ilgi göstermemiş olabileceği; zorunlu göç yaşantısı olan aile bireyelerinin babalarının ise başarı ve rekabete önem veren, başarılı olma koşulunda çocuğuna daha fazla ilgi gösteren bireyeler olabileceği söylenebilir. Göç yaşantısı olan ailelerdeki baba grubundaki bireyelerin azınlık olarak yaşanan veya göç edilen yerde kabul görebilmek amacıyla başarı ve rekabete önem vermiş olabilecekleri söylenebilir.

Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, cezalandırıcı ve başarı odaklı ebeveynlik stilleri açısından baba grubundaki bireyelerin anne ve çocuk grubundaki bireyelerle oranla ayrıca duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik stili için anne grubundaki bireyelerin çocuk grubundaki bireyelerle oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Sömürücü/istismar edici ve aşırı izin verici/ sınırsız ebeveynlik stilleri açısından bakıldığında anne ve baba grubundaki bireyelerin çocuk grubundaki bireyelerle oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Çocuk grubundaki bireyelerin bu ebeveynlik stilleri açısından babalarına yönelik daha olumlu bir algıya sahip oldukları söylenebilir. Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/ istismar edici ve aşırı izin verici/ sınırsız ebeveynlik stilleri için çocuk grubundaki bireyeler iki gruba göre de anlamlı derecede daha düşük puan elde etmişlerdir. Anne ve baba grubundaki bireyelerin babalarının sevgi ve ilgilini göstermemiş, istismar edici davranışlarda bulunmuş ve yeterli disiplini göstermemiş bireyeler olabileceği söylenebilir. Baba grubundaki bireyelerin babalarının ayrıca çocukları yanlış bir şey yaptığında sert bir şekilde eleştiren ve cezalandıran, rekabet ve başarıya aşırı önem veren bireyeler olabileceği söylenebilir. Baba grubundaki bireyelerin bu olumsuz algılarını kendi çocuklarına yansıtmadıkları düşünülebilir.

Aşırı koruyucu/ evhamlı ebeveynlik stili açısından ise çocuk grubundaki bireyeler baba grubundaki bireyelerle oranla anlamlı derecede daha yüksek puan almışlardır. Çocuk

grubundaki bireylerin babalarının aşırı koruyucu davranmış olabilecekleri, çocuklarının başlarına bir şey gelmesine yönelik aşırı kaygı duymuş ve sorumluluk almalarına çok müsaade etmemiş olabilecekleri söylenebilir. Baba grubundaki bireylerin kendi babalarına yönelik bu algılarının olmadığı ve bir şekilde yukarıda belirtilen olumsuz algılarından dolayı aşırı koruyucu davranmış olabilecekleri söylenebilir.

Genel olarak anne ve babaya yönelik algılanan ebeveynlik stillerine bakıldığında; anne ve baba grubundaki bireylerin ebeveynlerini daha sömürücü ve cezalandırıcı, çocuk grubundaki bireylerin ise ebeveynlerini daha sınırsız ve aşırı koruyucu algılama eğiliminde oldukları görülmüştür. Geleneksel toplumda ailelerin çocuklarını korkutarak ve hatta zaman zaman döverek büyüttüğü, meraklarını ve davranışlarını kısıtladığı bilinmektedir (Yörükoğlu, 1992). Bu tutumun zamanla değişmesinden dolayı kuşaklar arasında böyle bir farkın oluşmuş olabileceği söylenebilir. Ayrıca göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin benzer ebeveynlik tutumlarına sahip olabilecekleri görülmüştür. Bu bilgi göç yaşantısı olan ve olmayan ailelerin benzer özelliklere sahip oldukları, göç yaşantısı olan ailelerin Türkiye'deki kültüre uyumlarının yüksek oldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.4 ZORUNLU GÖÇ YAŞANTISI OLAN VE OLMAYAN AİLELERİN PSİKOLOJİK İYİLİK HALİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİMESİ

Psikolojik iyilik halini karşılaştırmak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre göç durumunun anlamlı bir etkisinin olmadığı görülürken anne-baba-çocuk olma durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Anne ve çocuk gruplarındaki bireylerin baba grubundaki bireylere oranla anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Çocuk grubunu oluşturan bireylerin %64'ünün kadın olması farkın cinsiyet farklılıklarına dayanabileceğini düşünülmüş ve yapılan analizde de kadınların erkeklere oranla daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu ölçekten yüksek puan alınması daha fazla psikolojik semptom geliştirme olasılığı olarak yorumlanmaktadır. Alanyazında cinsiyetler arasında psikolojik iyilik hali açısından yapılan çalışmalarda tutarlı bilgi bulunmamaktadır. Kadınların erkeklere oranda psikolojik iyilik hallerinin daha olumlu olduğu (örn; Cenkseven ve Akbaş, 2007;

Cooper ve ark., 1995; Gilligan, 1993; Kuyumcu, 2012; Ryff ve Singer, 2008) erkeklerin psikolojik iyilik hallerinin daha olumlu olduğu (Broady ve Hall, 1993; Haring ve ark., 1984; Lucas ve Gohm, 2000) ve fark olmadığına (örn; Hori, 2010; Kirkcoldy ve ark., 2010) dair çalışmalar bulunmaktadır. Farklılıkların kullanılan ölçekler ve örneklem özellikleriyle ilişkili olabileceği düşünülebilir. Bu konuda yapılan çalışmaların tekrarlanmasıyla sonuçlar arasındaki farklılıkların azalacağı düşünülebilir.

Alanyazında zorunlu göç yaşantısının psikolojik hali üzerindeki olumsuz etkilerini gösteren çalışmalar bulunmasına rağmen (Örn; Sır ve ark., 1998b; Pernice ve Brook, 1994; Yurtbay ve ark., 2003) bu çalışmada kontrol grubuyla zorunlu göç yaşantısı olan grup arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bunun sebeplerinden bir tanesi bu zorunlu göçün üzerinden 26 yıl geçmesi olabilir, eğer göçün olduğu ilk yıllarda bu çalışma yapılmış olsaydı daha farklı sonuçlar elde edilebilirdi. İkinci bir sebep olarak örneklem sayısının kısıtlı olması düşünülebilir.

4.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI VE SONRAKİ ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER

Araştırmanın sınırlılıklarına bakıldığında ilk olarak örneklem sayısının kısıtlı olması söylenebilir. Bu durum sonuçların genellenebilirliğine zorlaştırmaktadır. Daha geniş örnekleme araştırmanın tekrarlanması genellebilirliği yükseltebileceği gibi daha kapsamlı sonuçlar bulunmasını da sağlayabilir.

Bir diğer sınırlılık olarak ölçeklerin kendini bildirim tarzında olması gösterilebilir. Kişilerin gerçek yaşantılarını doğru olarak yansıtmayı yansıtmadıkları bilinmemektedir. Kullanılan ölçeklerle ilgili diğer bir sınırlılık ölçeklerdeki soru sayısının fazla olması olarak düşünülebilir. Katılımcıların bir kısmı ölçeklerin uzun olmasından rahatsız olduklarını ve sıkıldıklarını belirtmişlerdir bu sebeple verilen cevapların güvenilirliğinin etkilemiş olabileceği düşünülebilir. Ayrıca araştırma örnekleme kartopu seçme yoluyla erişildiği için katılımcıların bir kısmı doğrudan ya da dolaylı olarak araştırmacıyı tanıyan kişilerden oluşmaktadır ve bu durum her ne kadar isim alınmamış, kapalı zarflar kullanılmış olsa da kişilerin samimi yanıt verme olasılığını düşürmüş olabilir. Aynı zamanda örnekleme kartopu seçme yoluyla erişildiği için benzer özelliklere sahip

kişilerden veri toplanmış olabilir. Çalışmanın daha geniş bir gruba ulaşılarak tekrarlanması yaşanmış olabilecek bu sorunun da önüne geçebilir.

Son olarak göç eden kişilerin göç etme şekillerinin sorulmaması çalışmanın diğer bir sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda bu bilgiye de yer verilmesi, daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Göç etme şekillerine göre kişilerin göçü daha travmatik olarak deneyimleme olasılığı olduğu için, kişiler arasında göç etme şekillerine göre farklılıklar olabileceği düşünülenilir.

4.6. SONUÇ

Araştırmanın sonuçları zorunlu göç yaşantısı olan ailelerin olmayan ailelere oranla genel olarak erken dönem uyumsuz şemalardan ve anneye yönelik algılanan ebeveynlik stillerinin daha yüksek puan aldıklarını, babaya yönelik algılanan ebeveynlik stillerinde ise zorunlu göç yaşantısı olmayan ailelerin daha yüksek puanlar aldıklarını göstermiştir. Ayrıca şema alanları ve psikolojik iyilik hali açısından da gruplar arasında anlamlı farklılıklar görülmemiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi bilindiği kadarıyla Şema Terapi Modeli çerçevesinde göç ve zorunlu göçle ilgili yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı eksikliği görülen bu alana katkıda bulunmak ve dikkat çekmektir. Ulaşılan örneklem kadarıyla zorunlu göçün şema modeli açısından çok belirgin farklılıklar oluşturmadığı hatta bazı alanlarda koruyucu etkisinin olabileceği görülmüştür. Bu durum örneklem özellikleriyle ilişkili olabilecek olsa da yaşanan göçün niteliğiyle de ilişkili olabilir. Giriş bölümünde de değinildiği gibi bu çalışmanın örneklemini oluşturan zorunlu göç bireylerin azınlık olduğu bir ülkeden kendi vatanlarına gelmesi, kendi dillerini rahatça kullanmaya başlamaları gibi özellikleri sebebiyle ‘iyileştirici’ bir göç olarak nitelendirilebilir. Tabii ki bu zorunlu göç yoğun stres yaratan bir yaşam olayıdır ancak göç edilen yerin özellikleri açısından bakıldığında yaşanan diğer zorunlu göçlere oranla daha az travmatik olabileceği düşünülebilir. Aynı çalışmanın tam tersi nitelikte bir zorunlu göçle yapılması durumunda gruplar arasındaki farklılıkların daha belirgin olabileceği düşünülmüştür. Örneklem özellikleri açısından bakıldığında ise 1989’da Türkiye’ye zorunlu olarak göç eden kişilerin önemli bir kısmının Bulgaristan’a geri

döndüğü bilinmektedir. Türkiye’de kalan kişilerin ise buradaki kültüre kendilerini daha yakın hisseden, uyum sağlayabileceklerini düşünen kişiler olabileceği söylenebilir. Bu durum gruplar arasında farklılıkların belirgin olmamasının olası bir sebebi olarak düşünülebilir.

Araştırma sonuçlarına dair bir diğer bulgu anne-baba-çocuk karşılaştırmalarından gelmektedir. Genel olarak bakıldığında çocuk grubundaki bireylerin anne ve baba grubundaki bireylere oranla erken dönem uyumsuz şemalardan daha yüksek, şema alanlarından benzer puan aldıkları ancak algılanan ebeveynlik stillerinden daha düşük puan aldıkları görülmektedir. Anne babaların kendi ebeveynlerine oranla daha iyi algılanan bir ebeveynlik tutumu sergiledikleri ancak sonraki kuşağın daha fazla erken dönem uyumsuz şemaya sahip olabileceği düşünülebilir. Algılanan ebeveynlik stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaların pozitif yönde ilişkili olduğu bilinmektedir (Young ve ark., 2003) elde edilen sonuçlar bu bilgi ile çelişiyor gibi görünse de unutulmaması gereken nokta bu çalışmada bireylerin o şemalara ya da algılanan ebeveynlik stillerine sahip olup olmadıklarının incelenmediği temel olarak grup karşılaştırmalarının yapıldığıdır.

KAYNAKÇA

- Aker, T., Ayata, B., Özeren, M., Buran, B. ve Bay A. (2002). Zorunlu iç göç: ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 97-103.
- Alp, İ. (1990). *Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi (1878-1989)*. Ankara: Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Arntz, A., Klokman, J., & Sieswerda, S. (2005). An experimental test of therapy schema mode model of borderline personality disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 36 (3), 226-239.
- Baker R. (1992) Psychological consequences for tortured refugees seeking asylum and refugees status in Europe. *Torture and its consequences*. 45-73.
- Baracos, H.A., & Baracos, C.B. (1979). Wounds of the fathers: The next generations of Holocaust victims. *International Review of Psycho-Analysis*, 6 (3), 331- 340.
- Baron, N., Jensen, S. B., & De Jong, J. T.V.M. (2003). Refugees and Internally Displaced People. In B. L. Green (Ed.), *Trauma Interventions in War and Peace: Prevention, Practice and Policy*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers. 243- 270.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F., & Emery, G. (1979). *Cognitive Therapy of Depression*. New York: The Guilton Press.
- Brody, L.R., & Hall, J.A. (1993). "Gender and emotion", *Handbook of Emotions*, Ed. M. Lewis ve J. M. Haviland, New York: Guilford Press, 447-460.
- Brom, D., Kfir, R., & Dasberg, H. (2001). A controlled double-blind study on children of Holocaust survivors. *The Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*. 38 (1), 47-57.
- Bronfenbrenner, U., & Ceci, S. J. (1994). Nature-nurture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 101 (4), 568-586.
- Cebeci, A. (1989). Bulgaristan'dan gelen soydaşlarımız uyum sıkıntısı çekmektedirler. *Türk Yurdu Dergisi*, 9 (28), 49-52.
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 27 (3), 43-65.

- Çetin, T. (2008). Bulgaristan'daki soydaşlarımızın Türkiye'ye göç etme süreçlerini etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 8 (1), 55-75.
- Crawford, E., & O'Dougherty-Wright, M. (2007). The impact of childhood psychological maltreatment on interpersonal schemas and subsequent experiences of relationship aggression. *Journal of Emotional Abuse*, 7 (2): 93-116.
- Cockram, D. M., Drummond, P.D., & Lee, C. W. (2010). Role and treatment of early maladaptive schemas in Vietnam veterans with PTSD. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 17, 165-182.
- Cooper, H., Okamura, L., & McNeil, P. (1995). Situation and personality correlates of psychological well-being: Social activity and personal control. *Journal of Research in Personality*, 29, 395-417.
- Cukor, D., & McGinn, L. K. (2006). History of child abuse and severity of adult depression: The mediating role of cognitive schema. *Journal of Child Sexual Abuse*. 15(3): 19-34.
- Danieli Y. (Ed.). (1998). *Intergenerational handbook of multigenerational legacies of trauma*. New York: Plenum Press.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Davenport, C.A., Moore, W.H., & Poe, S.C. (2003). Sometimes you just have to leave: domestic threats and forced migration, 1964-1989. *International Interaction*, 29, 27-55.
- Dayıoğlu, A. (2005). *Toplama Kampından Meclis'e Bulgaristan'da Türk ve Müslüman Azınlığı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dimitrova, D. (1998). Bulgarian Turkish Immigrants of 1989 in the Republic of Turkey, Between Adaptation and Nostalgia: The Bulgarian Turks in Turkey. (Ed. A. Zhelyazkova), *Dedicated to the 50th anniversary of the Universal Declaration of Human Right International Center for Minority Studies and Intercultural Relations* (76-139). Sofia.

- Dekel, R., & Goldblatt, H. (2008). Is there intergenerational transmission of trauma? The case of combat veteran's children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 78 (3), 281–289.
- Derogatis, L.R. (1992). *The Brief Symptom Inventory, Administration, Scoring and Procedures Manuel-II*. New York: Clinical Psychometric Research Inc.
- Dimitrova, D. (1998). Bulgarian Turkish Immigrants of 1989 in the Republic of Turkey, Between Adaptation and Nostalgia: The Bulgarian Turks in Turkey. (Ed. A. Zhelyazkova), *Dedicated to the 50th anniversary of the Universal Declaration of Human Right International Center for Minority Studies and Intercultural Relations* (76–139). Sofia.
- Doğan, S. (1988). *Yurt dışı yaşantısı geçiren ve geçirmeyen lise öğrencilerinin problemleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Dohrenwend, B.P., Shrout, P.E., Egri, G., & Mendelsohn, F.S. (1980). Nonspecific psychological distress and other dimensions of psychopathology: measures for use in the general population. *Arch Gen Psychiatry*. 37, 1229-1236.
- Durugönül, E. (1997). Sosyal degisme, göç ve sosyal hareketler. Toplum ve Göç. *Sosyoloji Dernegi II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*; Ankara. 95 – 100.
- Dutra, L., Callahan, K., Forman, E., Mendelsohn, M., & Herman, J. (2008). Core schemas and suicidality in a chronically traumatized population. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 196 (1), 71-74.
- Edworthy, Z., Chasey, R., & Williams, H. (2008). The role of schema and appraisals in the development of post-traumatic stress symptoms following birth. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 26 (2), 123-138.
- Ekşi A. (2002). Göç ve Psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 189, 23-30.
- Ellis S., & Barakat S. (1996). From relief to development: the long-term effects of `temporary` accommodation on refugees and displaced persons in the Republic of Croatia. *Disasters*, 20 (2), 111-124.
- Eminov, A. (1999). The Turks in Bulgaria: Post- 1989 developments. *Nationalities Paper*, 27 (1).

- Fazel, M., Wheeler, J., & Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in western countries: A systematic review. *Lancet*, 365, 1309–1314.
- Figley, C. R. (1995). *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatization stress disorder in those who treat the traumatized*. Philadelphia, PA: Brunner/Mazel.
- Figley, C.R. (1993). Coping with stressors on the homefront. *Journal of Social Issues*, 49 (4), 51–71.
- Flaherty, J.A., Kohn, R., & Golbin, A. (1986). Demoralization and social support in Soviet-Jewish immigrants to US. *Compr Psychiatry*. 27, 149-158.
- Flaherty, J.A., Kohn, R., & Levav, I. (1988). Demoralization in Soviet-Jewish immigrants to the United States and Israel. *Compr Psychiatry*. 29, 588-597.
- Gilligan, C. (1993). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Global IDP Project, (2004). Internal Displacement: A Global Overview of Trends and Developments in 2003, Norwegian Refugee Council, Cenevre.
- Gökdere, A. Y. (1978). Yabancı ülkelerde işgücü akımı ve Türk ekonomisi üzerindeki etkileri. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gündüz, A.O. (2013). Bulgaristan'dan Türkiye'ye Türk göçü (1989 Örneği). *Kırklareli Üniversitesi Balkan Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*.
<http://kirkbalkirklareli.edu.tr/0144152275/arastirma-yazilari.html>
- Haring, M.J., Stock, W.A., & Okun, M.A. (1984). A research synthesis of gender and social class as correlates of subjective well-being. *Human Relations*, 37, 645-657.
- Harding, H. G., Burns, E. E., & Jackson, J. L. (2012). Identification of child sexual abuse survivor subgroups based on early maladaptive schemas: Implications for understanding differences in posttraumatic stress disorder symptom severity. *Cognitive Therapy and Research*. 36, 560-575.
- Harris, A. E., & Curtin, L. (2002). Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognitive Therapy and Research*, 26 (3), 405-416.

- Hocaoğlu, B. (2011). *Bulgaristan'dan Türkiye'ye yönelik göçler ve göçmen yerleşme alanlarında sosyo – ekonomik ve mekansal özellikler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi.
- Hocaoğlu, A. (2014). *Son dönem Bulgaristan göçünü yaşayan yetişkinlerde travmanın etkilerinin kuşaklararası aktarımı: duygu düzenleme güçlüğünün, aile işlevselliğinin ve temel varsayımların rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Hori, M. (2010). Gender differences and cultural contexts: psychological well-being in cross-national perspective. Dissertation for the degree of doctor of philosophy, Louisiana State University, Louisiana, USA.
- Howard, M., & Hodes, M. (2000). Psychopathology, adversity and service utilization of young refugees. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39(3), 368-777.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde göç hareketleri. M. Celal, (Ed.), *75 yılda köylerden şehirlere içinde* (249-268). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Jovev, M., & Jackson, H. J. (2004). Early maladaptive schemas in personality disordered individuals. *Journal of Personality Disorders*, 18 (5), 467-478.
- Kachadourian, L.K., Taft, C.T., Holowka, D.W., Woodward, H., Marx, B.P., & Burns, A. (2013). Maladaptive dependency schemas, posttraumatic stress hyperarousal symptoms, and intimate partner aggression perpetration. *Journal of Traumatic Stress*. 26: 580-587.
- Kaitz, M., Levy, M., Ebstein, R., Faraone S.V., & Mankuta, D. (2009). *The intergenerational effects of trauma from terror: A real possibility*. *Infant Mental Health Journal*, 30 (2), 158-179.
- Kahn, K., Collinson, M., Tollman, S., Wolff, B., Garenne, M., & Clark S. (2003). Health consequences of migration: evidence from South Africa's rural northeast. *Paper prepared for Conference on African Migration in Comparative Perspective*, 4-7.
- Kayapınar, A. (2003). Türkiye-Bulgaristan İlişkilerinin Bulgaristan'daki Türkler Açısından Değerlendirilmesi. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2, 201-220.

- Kellermann, N. P. F. (2001). Transmission of Holocaust trauma – An integrative view. *Israel Journal of Psychiatry*, 64(3), 256-267.
- Kellerman, N.P. (1999). Diagnosis of Holocaust survivors and their children. *Isr J Psychiatry Relat Sci.*, 36 (1), 55-64.
- Kesebir, S. (2011). Zorunlu göçte psikopatoloji: Üç kuşak arasında bir karşılaştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 1-6.
- Kirkcaldy, B., Furnham, A.F. & Siefen, R.G. (2010). The effects of gender on physical and psychological well-being and life satisfaction among an adult population. *International Journal of Child Health and Human Development*, 3 (3), 307-320.
- Kohn, R., Flaherty, J.A., & Levav, I. (1989). Somatic symptoms among older soviet immigrants: an exploratory study. *Int J Soc Psychiatry*, 35, 350-360.
- Kolukırcık, S. (2006). Bulgaristan'dan göç eden Türk göçmenlerin dayanışma ve örgütlenme biçimleri: İzmir örneği. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (1), 1-13.
- Konukman, E. (1990). *Tarihi Belgeler Işığında Büyük Göç ve Anavatan (Nedenleri, Boyutları, Sonuçları)*, Haz: Kutlay Doğan, Ankara.
- Kuyumuc, B. (2012). Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş, duygusal farkındalık ve duygularını ifade etmelerinin ülke ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 1-24.
- Kümbetoglu, B. (1997). Göçmenlik, mültecilik, yeni bir yaşam ve sonrası Toplum ve Göç. Sosyoloji Derneği II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Ankara. 271 - 280
- Lee, Everett S. (1996), "A Theory of Migration", *Theories of Migration*, Ed. Robin Cohen, 14-24, Cheltenham, Edward Elgard Publishing Ltd.
- Lee, Y. M. (2007). The Immigration experience among elderly Korean immigrants. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*; 14, 403-10.
- Levav, I. Kohn, R., Flaherty, J., Lerner, Y., & Aisenberg, E. (1990). Mental health attitudes and practices of Soviet immigrants. *Isr J Psychiatry Related Sci.*, 27, 131-144.
- Loizos, P. (2007). "Generations" in forced migration: Towards greater clarity. *Journal of Refugee Studies*, 20 (2), 193-209.

- Lucas, R. E., Gohm, C. L. (2000). Age and sex differences in subjective well-being across cultures. *Culture and Subjective Well-Being*, Ed. E. Diener ve E. M. Suh, MIT Press, USA.
- Lumley, M. N., & Harkness, K. L. (2007). Specificity in the relations among childhood adversity, early maladaptive schemas, and symptom profiles in adolescent depression. *Cognitive Therapy and Research*, 31, 639-657.
- Lütem, Ö. E. (2012). 1984-89 dönemi Türkiye'nin Bulgaristan politikası ve 89 göçü. N. Ersoy-Hacısalihoğlu ve M. Hacısalihoğlu, (Ed.), *89 göçü: Bulgaristan'da 1984-89 azınlık politikaları ve Türkiye'ye zorunlu göç içinde* (137-170). İstanbul: BALKAR & BALMED.
- McClun, L. A., & Merrell, K. W. (1998). Relationship of perceived parenting styles, locus of control orientation, and self – concept among junior high age students. *Psychology in the Schools*, 35(4), 381 – 390.
- Messman-Moore, T. L., & Coates, A. A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict. *Journal of Emotional Abuse*. 7(2): 75-92.
- Muris P, Meesters C, Van Den Berg S. (2003). Internalizing and externalizing problems as correlates of self-reported attachment style and perceived parental rearing in normal adolescents. *J Child Fam Stud.*, 12, 171–183
- Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviours, big five personality factors and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 405-413.
- National Research Council (NRC) (1998). *The Demography of Forced Migration: Summary of a Workshop*, National Academy Press, Washington, DC.
- Neuner, F., Schauer, M., Karunakara, U., Klaschik, C., Robert, C., & Elbert, T. (2004). Psychological trauma and evidence for enhanced vulnerability for posttraumatic stress disorder through previous trauma among West Nile refugees. *BMC Psychiatry*, 4 (34). doi:10.1186/1471-244X-4-34.
- Nordahl, H. M., Holthe, H., & Haugum, J.A. (2005). Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: Does schema modification predict symptomatic relief? *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 12, 142-149.

- Özay, S. (2011). *1989 Bulgaristan'dan zorunlu göçün etkilerinin Bursa yerel basını örneğinde incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özlem, K. (2005). Bulgaristan Türklerinin Tarihsel Perspektifinin İncelenmesi, <http://www.turksam.org/tr/yazilar.asp?kat1=2&yazi=431>.
- Paker, M. (2005). Psikolojik açıdan göç. Söyleşi yapan: İrfan Kuzu. *Birikim Dergisi*, (9 Kasım 2005).
- Parla, A. (2006). Longing, belonging and locations of homeland among Turkish immigrants from Bulgaria. *Southeast European and Black Sea Studies*, 6 (4), 543-557.
- Pernice, R., & Brook, J. (1994). Relationship of migrant status (refugee or immigrant) to mental health. *International Journal of Social Psychiatry*, 40 (3), 177-188.
- Peter, M. (1999). Forced displacement: refugee trauma, protection and assistance. In: Danieli Y, Rodney N, Weisoeth L, eds. *International responses to traumatic stress*. New York: United Nations Publications, Baywood Publishing Co.
- Petrocelli, J. V., Glaser, B. A., Calhoun, G. B., & Campbell, L. F. (2001). Early maladaptive schemas of personality disorder subtypes. *Journal of Personality Disorder*, 15 (6), 546-559.
- Pinto-Gouveia, J., Castilho, P., Galhardo, A., & Cunha, M. (2006). Early maladaptive schemas and social phobia. *Cognitive Therapy Research*, 30, 571-584.
- Ritsner, M., & Ponizovsky, A. (1998). Psychological symptoms among an immigrant population: a prevalence study. *Comprehensive Psychiatry*, 39 (1), 21-27.
- Ryff, C.D., & Singer, B. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9, 13-39.
- Sabev, O. (2012). Osmanlı sonrası Bulgaristan'da 'Yeniden Doğuş' süreçleri. N. Ersoy-Hacısalıhoğlu ve M. Hacısalıhoğlu, (Ed.), *89 göçü: Bulgaristan'da 1984-89 azınlık politikaları ve Türkiye'ye zorunlu göç içinde* (121-136). İstanbul: BALKAR & BALMED.

- Servan, S.D., Le, L.B., & Birmaher, B. (1998). Prevalence of posttraumatic stress disorder and major depressive disorder in Tibetan refugee children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 37 (8), 874-879.
- Shorey, R. C., Anderson, S. E., & Stuart, G. L. (2012). Gender differences in early maladaptive schemas in a treatment-seeking sample of alcohol-dependent adults. *Substance Use & Misuse*, 47, 108-116.
- Sır, A., Bayram, Y. ve Özkan, M. (1998a). Zorunlu iç göç yaşamış bir grupta travma sonrası stres bozukluğu üzerine ön çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 9, 173-180.
- Sır, A., Bayram, Y. ve Özkan, M. (1998b). Zoraki iç göçün ruh sağlığına etkileri üzerine bir ön çalışma. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 83-88.
- Soygüt, G. ve Çakır, Z. (2009). Ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde kişilerarası şemaların aracı rolü: Şema odaklı bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (2), 144-152.
- Soygüt, G., Çakır, Z., Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young ebeveynlik ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22), 17-30.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young şema ölçeği kısa form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 75-84.
- Şahin, B. (2000). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 103-134.
- Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 57-67.
- Şahin, N.H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 44-56.
- Teodorescue, D.S., Siqveland, J., Heir, T., Hauff, E., Wentzel, L.T., & Lars L. (2012). Posttraumatic growth, depressive symptoms, posttraumatic stress symptoms, post-migration stressors and quality of life in multi-traumatized psychiatric

- outpatients with a refugee background in Norway. *Health and Quality of Life Outcomes*, 10 (84). <http://www.hqlo.com/content/10/1/84>
- Thimm, J. C.(2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41, 373-380.
- Toğrol, B. (1989). *112 Yıllık Göç (1878 - 1989) 1989 yazındaki Üç Aylık Göçün Tarihi Perspektif İçinde Psikolojik İncelemesi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Turan, Ö. (2003). Bulgaristan'dan Türk Göçleri. *Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi BAL-TAM Türklük Bilgisi Dergisi*, 2 (3).
- Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (1998). *Beşeri Coğrafya/ İnsan, Kültür, Mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi
- Türkaslan, N. (1996). Bursa'da Meskûn Bulgaristan Göçmenlerinin Ekonomik Durumları Üzerine Bir İnceleme.
http://mighealth.net/tr/images/8/...Bursa'da_göçmenlerinekonomik_durumları.rtf
- United Nations High Commissioner for Refugees, (2013). *2013 in review*. Retrieved from <http://www.unhcr.org/5399a14f9.html>.
- Üner, Sunday (1972). *Nüfuz Bilim Sözlüğü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Van Ommeren, M., Sharma, B., Sharma, G. K., Komproe, I., Cardena, E., & De Jong, J. T.V.M. (2002). The relationship between somatic and PTSD symptoms among ;Bhutanese refugee torture survivors: Examination of comorbidity with anxiety and depression. *Journal of Traumatic Stress*, 15 (5), 415-421.
- Warfa, N., Bhui, T., Craig, T., Curtis, S., & Mohamud, S. (2005). Post-migration geographical mobility, mental health and health service utilisation among Somali refugees in the UK: a qualitative study. *Health & Place*, 12 (4), 503-515.
- Weeks, J.R. (2002). *Population: An Introduction to Concepts and Issues*, 8th ed., Wadsworth/Thomson Learning Press, Belmont.
- WHO., (2001) Declaration Of Cooperation Mental Health of Refugees, Displaced and Other Populations Affected by Conflict and Post-Conflict Situations Geneva:WHO.

- Young J. E. (1990) *Cognitive therapy for personality disorders*. Sarasota, FL. Professional Resource Press.
- Young, J. E., & Brown, G. (1994). Young Schema Questionnaire. In J.E. Young (Ed.), *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. (Rev. ed., pp. 63–76). Sarasota, FL: Professional Resource Exchange.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: The Guilford Press.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk* (7. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurtbay, T., Alyanak, B., Abali, O., Kaynak, N. ve Durukan, M. (2003). The Psychological Effects of Forced Emigration on Muslim Albanian Children and Adolescents. *Community Mental Health Journal*, 39 (3), 203-212.
- Zafer, Z. (2010). Bulgaristan Türklerinin 1984-1989 Eritme Politikasına Karşı Direnişi. *Gazi Akademik Bakış*, 3 (6), 27-44.
- Zervides, S., & Knowles, A. (2007). Generational changes in parenting styles and the effect of culture. *E-Journal of Applied Psychology*, 3 (1), 65-75.
- Zhelyazkova, A. (1998). The Social and Cultural Adaptation of Bulgarian Immigrants in Turkey. Between Adaptation and Nostalgia: The Bulgarian Turks in Turkey. (Ed. A. Zhelyazkova), *Dedicated to the 50th anniversary of the Universal Declaration of Human Right International Center for Minority Studies and Intercultural Relations* içinde (s.3-36). Sofia.

EKLER

EK 1: Demografik Bilgi Formu I

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU I

Lütfen cevaplanmamış soru bırakmayınız.

1. Uygulama Tarihi: _____

2. Doğum Tarihiniz: _____

3. Cinsiyetiniz: Kadın _____ Erkek _____

4. Doğduğunuz şehir: _____

5. En uzun süre yaşadığınız şehir: _____

6. Kaç kardeşsiniz? _____

7. Ailede kaçınıcı çocuğunuz? _____

8. Öğrenim Düzeyiniz: Öğrenci _____ Mezun _____ (Eğer öğrenciyse halen devam etmekte olduğunuz seçeneği, eğer mezun iseniz en son bitirdiğiniz seçeneği işaretleyiniz)

() Okur-yazar değil

() Okur-yazar

() İlkokul

() Ortaokul

() Lise

() Yüksek Okul veya Üniversite

() Yüksek lisans veya Doktora

9. Ailenizin toplam aylık geliri ne kadardır (yaklaşık)? _____ TL

10. Çalışıyor musunuz? Evet _____ Hayır _____ Emekli _____

Eğer çalışıyorsanız; kaç yıldır? _____

11. İlişki durumunuz: Bekar _____ İlişkisi var _____ Evli _____ Boşanmış _____ Dul _____

Eğer ilişkiniz var ise; ne kadar süredir birliktesiniz? _____

12. Şu an herhangi bir fiziksel rahatsızlığınız var mı? Evet _____ Hayır _____

Varsa nedir? _____

13. Psikolojik/psikiyatrik herhangi bir tedavi gördünüz mü? Evet _____ Hayır _____

Evet ise;

Nasıl bir tedavi? _____

Hangi sorun için? _____

14. Halen böyle bir tedavi alıyor musunuz? Evet _____ Hayır _____

Evet ise;

Nasıl bir tedavi? _____

Hangi sorun için? _____

15. Annenizin eğitim düzeyi nedir?:

- Okur-yazar değil
- Okur-yazar
- İlkokul mezunu
- Ortaokul mezunu
- Lise Mezunu
- Yüksek Okul veya Üniversite mezunu
- Yüksek lisans veya Doktora

16. Babanızın eğitim düzeyi nedir?

- Okur-yazar değil
- Okur-yazar
- İlkokul mezunu
- Ortaokul mezunu
- Lise Mezunu
- Yüksek Okul veya Üniversite mezunu
- Yüksek lisans veya Doktora

17. Sizce, çocukluğunuz nasıl geçti?

Çok iyi geçti İyi geçti Ne iyi, ne de kötüydü Kötü geçti

18. Annenizle ilişkiniz nasıl/ nasıldı?

- Çok iyi
- İyi
- İyi değil
- Hiç iyi değil

19. Babanızla ilişkiniz nasıl/ nasıldı?

- Çok iyi
- İyi
- İyi değil
- Hiç iyi değil

EK 2: Demografik Bilgi Formu II

DEMOGRAFİK BİLGİ II

Bu bölüm 1989 Bulgaristan zorunlu göçünü yaşamış kişilerin yaşadığı zorlukları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu sebeple yanıtlanmamış soru bırakmamanız ve sorulara içten cevap vermeniz araştırma için çok önemlidir. Şimdiden teşekkür ederiz.

1. Göç ettiğinizde kaç yaşındaydınız? _____

2. Göç ettiğiniz sırada ilişki durumunuz neydi?

Halen evli olduğum kişi ile evliydim _____

Başka bir kişi ile evliydim _____

Bekardım _____

Diğer (lütfen belirtiniz) _____

3. Göç yolculuğunuz kaç gün sürdü? _____

4. Tüm aile bireyleri (birlikte yaşadığınız kişiler) ile birlikte mi göç ettiniz?

Evet _____ Hayır _____

5. Türkiye'ye geldikten sonra ilk iki yıl nerede yaşadınız? (Eğer yer değiştirdiyseniz lütfen sırasını belirtiniz)

Türkiye'de yaşamakta olan bir akraba/tanıdığın yanına yerleştim _____

Birkaç aile birlikte yeni eve çıktık _____

Geniş ailele birlikte yeni eve çıktık _____

Çekirdek ailele birlikte yeni eve çıktık _____

Diğer (lütfen belirtiniz) _____

6. Bulgaristan'dayken çalışıyor muydunuz? Evet _____ Hayır _____

Evet ise; ne iş yapıyordunuz? _____

7. Türkiye'ye geldikten sonra çalıştınız mı? Evet _____ Hayır _____

Evet ise;

Geldikten ne kadar süre sonra çalışmaya başladınız? _____

Ne iş yaptınız? _____

8. Göç döneminde Bulgaristan'da fiziksel olarak şiddete mağruz kaldınız mı?

Evet ___ Hayır ___

9. Bulgaristan'da zorla isminiz değiştirildi mi? Evet ___ Hayır _____

10. Bulgaristan'da Türkçe konuşmanız kısıtlandırıldı mı? Evet _____ Hayır _____

Evet ise; Türkçe konuştuğunuz için ceza aldınız mı?

Evet (lütfen türünü belirtiniz) _____ Hayır _____

11. Şu an Bulgaristan'da birinci dereceden akrabanız var mı? Evet _____ Hayır _____

12. Türkiye'ye geldiğiniz için hiç pişman oldunuz mu? Evet _____ Hayır _____

13. Bulgaristan'a geri dönmeyi hiç düşündünüz mü? Evet _____ Hayır _____

14. Yukarıda sorulmamış ancak göç sürecinde veya sonrasında sizi etkileyen, paylaşmak istediğiniz durum ve/veya olayları lütfen aşağıda belirtiniz.

a.

.....

b.

.....

c.

.....

Ek 3: Young Şema Ölçeği Kısa Formu-3

YSQ – S3a

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olmadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

1- Benim için tamamıyla yanlış

2- Benim için büyük ölçüde yanlış 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla

4- Benim için orta derecede doğru 5- Benim için çoğunlukla doğru 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. ____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.

2. ____ Beni terkedeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.

3. ____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum

4. ____ Uyumsuzum.

5. ____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.

6. ____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum

7. ____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.

8. ____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.

9. ____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.

10. ____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.

11. ____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.

12. ____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseydiğimi göstermek gibi).
13. ____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. ____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” edilmesini çok zor kabullenirim.
15. ____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. ____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyarak olmak beni değerli yapar.
17. ____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. ____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. ____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. ____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. ____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakmam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. ____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. ____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. ____ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. ____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. ____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hiss ediyorum.
27. ____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. ____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hiss ediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. ____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. ____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. ____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.
32. ____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. ____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yığılılığa düşer ve vazgeçerim.
34. ____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. ____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
36. ____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.
37. ____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. ____ Yakınlarımla beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım

39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. _____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız.
46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. _____ İsteddiğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım
52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.
58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
61. _____ Gündelik işler için benim kararlarım güvenilemez.
62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum- Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.

65. ____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. ____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
67. ____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. ____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
69. ____ Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. ____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
71. ____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. ____ Neden yanlış yaptığımın önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. ____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. ____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
75. ____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
76. ____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.
77. ____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.
78. ____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. ____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
80. ____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
81. ____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
82. ____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
83. ____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
84. ____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.

85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
87. _____ Kararlarım nadiren sadık kalabilirim.
88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. _____ Ben cezalandırılmayı hakeden kötü bir insanım.

Ek 4: Young Ebeveynlik Ölçeği

Young -E

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında annenizi ve babanızı tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu boş bırakın.

- 1 - Tamamı ile yanlış
- 2 - Çoğunlukla yanlış
- 3 - Uyan tarafı daha fazla
- 4 - Orta derecede doğru
- 5 - Çoğunlukla doğru
- 6 - Ona tamamı ile uyuyor.

Anne Baba

1. ____ ____ Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2. ____ ____ Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3. ____ ____ Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4. ____ ____ Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5. ____ ____ Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6. ____ ____ Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7. ____ ____ Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8. ____ ____ Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9. ____ ____ Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10. ____ ____ Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11. ____ ____ Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12. ____ ____ Beni kendi amaçları için kullandı.
13. ____ ____ İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.
14. ____ ____ Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.

15. ____ ____ Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16. ____ ____ Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17. ____ ____ Beni aşırı korurdu.
18. ____ ____ Kendi kararlarıma veya yargılarıma güvenememe neden oldu
19. ____ ____ İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o yaptı.
20. ____ ____ Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.
21. ____ ____ Beni çok eleştirirdi.
22. ____ ____ Bana kendimi sevmeye layık olmayan veya dışlanmış bir gibi hissettirdi.
23. ____ ____ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.
24. ____ ____ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.
25. ____ ____ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.
26. ____ ____ Bana salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.
27. ____ ____ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.
28. ____ ____ Hayatta başarısız olacağıma inandı.
29. ____ ____ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.
30. ____ ____ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.
31. ____ ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.
32. ____ ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.
33. ____ ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.
34. ____ ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.
35. ____ ____ Hep mutsuzdu; destek ve anlayış için hep bana dayandı.
36. ____ ____ Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.
37. ____ ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.
38. ____ ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.
39. ____ ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması

gerektiği gibi olmalıydı.

40. ____ ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmeme sebep oldu.
41. ____ ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.
42. ____ ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.
43. ____ ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.
44. ____ ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.
45. ____ ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.
46. ____ ____ Çok talepkardı; her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.
47. ____ ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.
48. ____ ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.
49. ____ ____ Bana çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.
50. ____ ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.
51. ____ ____ Disiplinsiz bir insandı.
52. ____ ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.
53. ____ ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşayamadım.
54. ____ ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.
55. ____ ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissedirdim.
56. ____ ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.
57. ____ ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.
58. ____ ____ Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.
59. ____ ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.
60. ____ ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.
61. ____ ____ Duygularını ifade etmekten rahatsız olurdu.
62. ____ ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.
63. ____ ____ Kızgınlığımı çok nadir belli ederdi.

64. ____ ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.
65. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.
66. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.
67. ____ ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.
68. ____ ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.
69. ____ ____ Sosyal statü ve görünümüne önem verirdi.
70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.
71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.
72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

Ek 5: Kısa Semptom Envanteri

KSE

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtiler ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin sizi bugün dahil, son bir haftadır ne kadar rahatsız ettiğini yandaki kutulardan uygun olanının içini **X** işaretleyerek gösterin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızın üstünü karalayın.

	Hiç	Biraz	Orta Derecede	Epey	Çok Fazla
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali	☐	☐	☐	☐	☐
2. Baygınlık, baş dönmesi	☐	☐	☐	☐	☐
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu	☐	☐	☐	☐	☐
5. Olayları hatırlamada güçlük	☐	☐	☐	☐	☐
6. Çok kolayca kızıp öfkelenme	☐	☐	☐	☐	☐
7. Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Meydanlık(açık) alanlardan korkma duygusu	☐	☐	☐	☐	☐
9. Yaşamınıza son verme düşünceleri	☐	☐	☐	☐	☐
10. İnsanların çoğuna güvenilmeyeceği hissi	☐	☐	☐	☐	☐
11. İştahta bozukluklar	☐	☐	☐	☐	☐
12. Hiç bir nedeni olmayan ani korkular	☐	☐	☐	☐	☐
13. Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları	☐	☐	☐	☐	☐
14. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
15. İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
16. Yalnızlık hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
17. Hüzünlü, kederli hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
18. Hiçbir şeye ilgi duymama	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ağlamaklı hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
20. Kolayca incinebilme, kırılma	☐	☐	☐	☐	☐
21. İnsanların sizi sevmediğine kötü davrandığına inanmak	☐	☐	☐	☐	☐
22. Kendini diğerlerinden daha aşağı görme	☐	☐	☐	☐	☐
23. Mide bozukluğu, bulantı	☐	☐	☐	☐	☐
24. Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu	☐	☐	☐	☐	☐
25. Uykuya dalmada güçlük	☐	☐	☐	☐	☐
26. Yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etme	☐	☐	☐	☐	☐
27. Karar vermede güçlükler	☐	☐	☐	☐	☐
28. Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahat etmekten korkma	☐	☐	☐	☐	☐
29. Nefes darlığı, nefessiz kalma	☐	☐	☐	☐	☐
30. Sıcak, soğuk basmaları	☐	☐	☐	☐	☐
31. Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer, etkinliklerden uzak kalmaya çalışma	☐	☐	☐	☐	☐
32. Kafanızın bomboş kalması	☐	☐	☐	☐	☐
33. Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar	☐	☐	☐	☐	☐
34. Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi	☐	☐	☐	☐	☐
35. Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları içinde olmak	☐	☐	☐	☐	☐
36. Konsantrasyonda(dikkati bir şey üzerinde toplama) güçlük/zorlanma	☐	☐	☐	☐	☐

37. Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi	☐	☐	☐	☐	☐
38. Kendini gergin ve tedirgin hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
39. Ölme ve ölüm üzerinde düşünceler	☐	☐	☐	☐	☐
40. Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği	☐	☐	☐	☐	☐
41. Bir şeyleri kırma/dökme isteği	☐	☐	☐	☐	☐
42. Diğerlerinin yanındayken kendinin çok fazla farkında olmak, yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak	☐	☐	☐	☐	☐
43. Kalabalıklarda rahatsızlık duymak	☐	☐	☐	☐	☐
44. Bir başka insana hiç yakınlık duymamak	☐	☐	☐	☐	☐
45. Dehşet ve panik nöbetleri	☐	☐	☐	☐	☐
46. Sık sık tartışmaya girme	☐	☐	☐	☐	☐
47. Yalnız bırakıldığında/kalındığında sinirlilik hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
48. Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmediğiniz düşüncesi	☐	☐	☐	☐	☐
49. Yerinde duramayacak kadar tedirgin hissetme.	☐	☐	☐	☐	☐
50. Kendini değersiz görme, değersizlik duyguları	☐	☐	☐	☐	☐
51. İzin verdiğiniz takdirde insanların sizi sömüreceği duygusu	☐	☐	☐	☐	☐
52. Suçluluk duyguları	☐	☐	☐	☐	☐
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 6: Onam Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'na bağlı tez çalışması olarak 1989 Bulgaristan zorunlu göçünü yaşamış ve yaşamamış bireyler ile çocuklarının şema modeli açısından incelenmesini hedeflemektedir. Bu çalışma için size ekte çeşitli değerlendirme araçları ve bireysel bilgi formu sunulacaktır. Sizden bu anketleri eksiksiz bir şekilde doldurmanız istenmektedir.

Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izin alınmıştır. Araştırmadan elde edilen tüm bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bu araştırma çerçevesinde kullanılacaktır. Sonuçları grup olarak ve yalnız bilimsel amaçlarla kullanılacak olan bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilir, herhangi bir aşamada çalışmadan çekilebilirsiniz.

Dolduracağınız anketlerdeki soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Bu yüzden, sorulara samimi yanıtlar vermeniz çalışmamız açısından çok önemlidir. Ölçekler genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Çalışma bitince, bu çalışma ile ilgili sorularınız için veya çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Psikolog Özlem Kahraman ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Danışman: Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak

Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Katılımcının beyanı

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih:.....

Katılımcının;

Adı, Soyadı (Baş Harfler):.....

İmzası:

Araştırcının;

Adı, soyadı, ünvanı: Psikolog Özlem Kahraman

Adres: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Tel: 0534 529 09 46

E-mail: psyozlem@hacettepe.edu.tr

İmzası:.....

Ek 7: Etik Kurul Onay Yazısı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : 76000869/ 433-3549

03 Kasım 2014

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 26.09.2014 tarih ve 4435 sayılı yazınız

Enstitünüz Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Özlem KAHRAMAN**'ın Prof. Dr. Gonca SOYGÜT PEKAK danışmanlığında hazırladığı "Bulgaristan Zorunlu Göçünü Yaşamış Bireyler ile Göç Yaşamamış Çocuklarının Şema Modeli Açısından İncelenmesi" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 21.10.2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Şebnem HARPUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterlik 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1003 - 1004 • Faks: 0 (312) 310 5552
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr • www.hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:
Yazı İşleri Müdürlüğü
0 (312) 305 1008

Kurtulmuş Bey

Ek 8: Orjinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜPsikoloji..... ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 05/07/2015</p> <p>Tez Başlığı / Konusu: 1989 Bulgaristan Zorunlu Göçünü Yaşamış Aileler ile Göç Yasantısı Olmayan Ailelerin Sema Modeli Açısından İncelenmesi</p> <p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 77 sayfalık kısmına ilişkin, 05/07/2015 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2.8'tür.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç/dâhil 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">Tarih ve İmza 05.07.2015 ÖR</p> <p>Adı Soyadı: Özlem Kahraman Öğrenci No: N12223791 Anabilim Dalı: Psikoloji Programı: Klinik Psikoloji Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p>UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;"> Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekok (Unvan, Ad Soyad, İmza) </p>

